

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

GENÇ YETİŞKİNLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ
ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞANTILARI İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

İlayda GÜRKAN

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. F. Gökben HIZLI SAYAR

İstanbul, 2021

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

GENÇ YETİŞKİNLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ
ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞANTILARI İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

İlayda GÜRKAN

194102039

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. F. Gökben HIZLI SAYAR

İstanbul, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğım “Genç Yetiřkinlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Çocukluk Çağı Yaşantıları ile İlişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dūřecek bir yardıma başvurmadan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, ve bunu onurumla doğrularım.

14.06.2021

İlayda GÜRKAN

TEŞEKKÜR

Tez yazma sürecimde bana yardımcı olan ve yol gösteren hocalarım sayın Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL ve sayın Prof. Dr. F. Gökben HIZLI SAYAR'a, ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen çok sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İlayda GÜRKAN

ÖZET

Araştırmanın amacı genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı ve çocukluk çağı yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın verileri Sosyodemografik Bilgi Formu, Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Çocukluk Travması Anketi (CTQ-28) isimli ölçekler kullanılarak toplanmıştır. TURBAHAR Covid-19 araştırmamıza katılan 5267 kadın ve 2345 erkek olmak üzere “genç yetişkin” sınıfındaki 7612 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Veriler SPSS 21 programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, bireylerin sosyal medya bağımlılığını ölçen Bergen testinden aldıkları puanlar ile Çocukluk Çağı Travmaları ölçeğinin fiziksel ihmal alt ölçeği arasında bir ilişki bulunamazken, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal alt ölçeklerinden aldıkları sonuçlar arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla sosyal medya bağımlılık ölçeğinden daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Çalışma durumuna göre bakıldığı zaman ise, çalışmayan bireylerin çalışanlara oranla Bergen ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bunun dışında, medeni durum ile ilgili sonuçlara göre ise, bekar katılımcıların evli ve dul/boşanmış katılımcılara göre sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldığı puanların daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bireylere çocukluk çağında yeterli psikolojik ve sosyal desteğin sağlanması, ailelere eğitimler verilerek daha bilinçli ebeveynler oluşturulması, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının azaltılmasına olanak sağlayacaktır. Böylece bireylerin daha sağlıklı çocukluk çağı geçirmeleri ve yetişkinlik çağına geldiklerinde oluşabilecek potansiyel bağımlılık risklerinin de önüne geçilebilecektir.

Anahtar Kelimeler: sosyal medya bağımlılığı, çocukluk çağı yaşantıları

ABSTRACT

The aim of the study is to investigate the relationship between social media addiction and childhood experiences among young adults. Datas of the study are collected by using the questionnaires named “Sociodemographic Questionnaire”, “Bergen Social Media Addiction Scale” and “Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-28)”. The sample size of the study is 7612, including 5267 female and 2345 male young adults who attended TURBAHAR Covid-19 research. Data was analyzed by using SPSS 21. Results of the study showed that there is no significant relationship between the scores of Bergen scale and the physical neglect subscale of the Childhood Trauma Questionnaire whereas there is a slight positive relationship between the scores of Bergen Scale and the emotional, physical, sexual abuse and emotional neglect subscales of Childhood Trauma Questionnaire. Otherwise, female attendents scored higher in Bergen scale when compared to male attendents. Also, people who does not have jobs, score higher in the Bergen Social Media Addiction scale when compared to the ones who has a current job. And according to the relationship status, results showed that, single attendents scored higher than the ones who are married or divorced in the Bergen scale.

Providing adequate psychological and social support to individuals in childhood, creating more conscious parents by providing training to families will enable to reduce negative childhood experiences. Thus, it will be possible for individuals to have a healthier childhood and to prevent potential addiction risks that may occur when they reach adulthood.

Keywords: social media addiction, chilhood experiences

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER TABLOSU.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problemin Tanımı.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
1.3 Araştırmanın Hipotezleri.....	2
1.4 Sınırlılıklar.....	2
BÖLÜM II.....	4
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
2.1 Sosyal Medya.....	4
2.2.1 Sosyal Medya Kullanım Yaygınlığı.....	6
2.2.2 Sosyal Medya Bağımlılığı.....	7
2.2.3 Sosyal Medya Bağımlılığı Yaygınlığı.....	9
2.2.4 Sosyal Medya Bağımlılığı Etiyolojisi.....	11
2.2.5 Sosyal Medya Bağımlılığı Sonuçları.....	12
2.2.6 Sosyal Medya Bağımlılığı Diğer Psikiyatrik Hastalıklarla Birlikteliği.....	13
2.2.7 Sosyal Medya Bağımlılığı Genç Yetişkinler ile İlişkisi.....	14

2.2 Çocukluk Çağı Yaşantıları.....	15
2.2.1 Çocuk İhmal ve İstismarının Kuramsal Açıklamaları.....	17
2.2.2 Çocukluk Çağı Yaşantılarının Genç Yetişkinlerdeki Etkileri.....	17
2.2.3 Çocukluk Çağı Yaşantılarının Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlişkisi.....	18
BÖLÜM III.....	20
YÖNTEM.....	20
3.1 Evren ve Örneklem.....	21
3.1.1 Evren.....	19
3.1.2 Örneklem.....	20
3.2 Prosedür.....	21
3.3 Veri Toplama Araçları.....	22
3.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu.....	22
3.3.2 Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği.....	22
3.3.3 Çocukluk Travmaları Anketi (CTQ-28).....	23
BÖLÜM IV.....	24
BULGULAR.....	24
4.1 Ölçek Puanlarının İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi.....	38
BÖLÜM V.....	39
TARTIŞMA.....	39
BÖLÜM VI.....	42
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	42
KAYNAKLAR.....	43

TABLÖLAR

Tablo 4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 1.....	24
Tablo 4.2 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 2.....	25
Tablo 4.3 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 3.....	27
Tablo 4.4 Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	28
Tablo 4.5 Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular..	29
Tablo 4.6 Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	31
Tablo 4.7 Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	33
Tablo 4.8 Ölçek Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	35
Tablo 4.9 Ölçek Puanlarının Sigara İçme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	36
Tablo 4.10 Ölçek Puanları Arası İlişkinin İncelenmesi.....	38

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1. Ocak 2021 İtibarıyla Dünya Çapında En Popüler Sosyal Ağlar

Şekil 2. Sosyal Medya Bağımlılığı Döngüsü

KISALTMALAR DİZİNİ

DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Ruhsal

Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı

PIK: Patolojik İnternet Kullanımı

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UCLA: Kaliforniya Üniversitesi (University of California)

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı:

Günümüzde, teknolojinin gelişmesiyle beraber bilgisayar ve akıllı telefon gibi teknolojik cihazlara ulaşım da kolaylaşmıştır. Bu cihazların sağladığı olanaklardan olan internete erişim, bireylere haberleşme, sosyalleşme, eğlence gibi olanaklar sunmaktadır. Zamanla artan sosyal medya platformları sayesinde ise kişiler, yeni insanlarla tanışabilir, düşüncelerini paylaşabilir ve boş zamanlarını eğlenceli bir şekilde geçirebilir hale gelmiştir. Fakat sosyal medyanın bu denle ilgi çekici oluşu bazı olumsuz sonuçlara da yol açmaktadır. Bazı insanlar, interneti sadece amaca yönelik kullanmak konusunda daha başarılı olurken, bazıları bu noktada kendilerine sınır koymakta başarısız olabilmektedir.

Konu ile ilgili olarak 1996 senesinde Goldberg ilk defa “internet bağımlılığı” kavramını kullanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı ise bireylerin sosyal medyayı aşırı derecede kullanmaya zorlandıkları bir internet bağımlılığı biçimi olarak görülebilir (Griffiths, 2000; Starcevic, 2013). Davranışsal bağımlılıklardan biri olarak kabul edilen sosyal medya bağımlılığı, günümüzde özellikle genç yetişkinlerde oldukça sık görülmeye başlanmakta ve bireylerin işlevselliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Sosyal medya bağımlılığı olan bireyler genellikle sosyal medya hakkında aşırı endişe duymakta ve sosyal medyaya giriş yapma ve sosyal medyayı kullanma konusunda kontrol edilemez bir dürtüyle hareket etmektedirler (Andreassen ve Pallesen, 2014).

Diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi, sosyal medya bağımlılığına sebep olan faktörler arasında da çocukluk çağı yaşantılarının önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Çocukluk çağında yaşantılanan terk edilme, ihmal veya istismar (duygusal, fiziksel veya cinsel) fiziksel stres mekanizmalarını değiştirebilir ve çocuk genellikle yaşamı boyunca strese karşı daha hassas hale gelir. Dolayısıyla, çocuklukta yaşanan duygusal kayıp ve travma, bağımlılık için hem deneysel, hem psiko-duygusal hem de fizyolojik bir yatkınlık sağlar (Mate, 2012).

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Araştırmanın amacı genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı ve çocukluk çağı yaşantıları arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Araştırma kapsamında genç

yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki gelişmiş ölçekler kullanımı ile değerlendirilecektir.

Günümüzde oldukça yaygınlaşan bir sorun olan sosyal medya bağımlılığının önüne geçebilmek için bu soruna sebep olan faktörler daha detaylı araştırılmalıdır. Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili olarak literatürde oldukça fazla araştırma olmasına rağmen, bu araştırmalarda genellikle problemin tanımına odaklanarak sebep olan faktörler çok fazla ele alınmamıştır.

Bireyin çocukluk çağı ve bu çağdaki yaşantıların yetişkin psikopatolojisinde önemli bir etkisi vardır. Bu sebeple çocukluk çağındaki olumsuz yaşantıların ve travmaların yetişkinlik döneminde bazı problemlere sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığı ile çocukluk çağı yaşantıları arasındaki ilişki incelenerek, sosyal medya bağımlılığına sebep olan faktörler hakkında literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Literatürde doğrudan genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı ve çocukluk çağı yaşantılarının ilişkisini inceleyen bir çalışma bulunmaması ve yaptığımız bu çalışmada geniş bir örneklem grubu ile çalışılması araştırmanın önemini artırmaktadır.

1.3 Araştırmanın Hipotezleri:

1. Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı ve çocukluk çağı yaşantıları arasında bir ilişki vardır.
2. Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı ve çocukluk çağı yaşantıları arasındaki ilişki sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.
3. Genç yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları arttıkça sosyal medya bağımlılık riski de artacaktır.

1.4 Sınırlılıklar

1.Bu araştırmadaki veriler “Sosyodemografik Bilgi Formu”, “Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği” ve “Çocukluk Travması Anketi (CTQ-28)” isimli ölçekler

kullanılarak toplanmıştır. Araştırma, bu ölçeklerin içerdiği soru maddeleri ile sınırlı kalmıştır.

2.Araştırmadaki katılımcılar, sorulara kendileri hakkında öznel cevaplar vererek yanıtlamışlardır. Bu sebeple çalışma nesnellik açısından sınırlılıklar barındırmaktadır.

3. Çalışmada elde edilen sonuçlar, çalışmayı yapan araştırmacı tarafından yapılan analizler ile sınılıdır.

4.Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplar, katılımcıların o zamanki görüşlerini yansıtmaktadır ve yanıtladıkları zaman dilimi ile sınırlıdır. Zaman içinde değişen görüşleri saptama imkanı bulunmamaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Sosyal Medya

Günümüzde, teknolojinin gelişmesiyle beraber, bilgisayar ve mobil cihazların kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır. Bu cihazlarla erişilebilen internet, ilk zamanlarında yalnızca iletişim ve haber alma gibi olanaklar sağlarken, günümüzde insanlara sosyal medya aracılığıyla bambaşka bir dünya sunmakta ve zamanlarının çoğunu sosyal medyada geçirmelerine sebep olmaktadır. Sosyal medya, bireylerin kişisel paylaşımlarını yazılı ya da görsel olmak üzere diğer kullanıcılara sunarak sosyal bir alan oluşturduğu geniş çaplı bir platformdur ve kullanıcıların çevrimiçi olduğu ortamdaki paylaşımlarından oluşmaktadır (Ünal & Deniz, 2019). Diğer bir tanıma göre de, sosyal medya kişilerarası etkileşim sağlayan, benzer ilgi alanına sahip insanların paylaşımında bulunmasına olanak sağlayan ve herkesin iletişime geçebileceği bireysel bir arkadaş listesi oluşturmasına imkan veren sanal bir platformdur. Sosyal medyada zaman ya da mekan gibi kısıtlamalar olmadan, yazılı, görsel ya da sesli içerikler paylaşmak mümkündür (Vural & Bat, 2010). Mayfield 2008’de sosyal medyanın 5 temel özelliğinden bahsetmiştir:

Açıklık: Oy verebilme, yorum yapabilme, bilgi paylaşımı yapabilme gibi konular olmak üzere, sistem geri bildirimine açıktır.

Konuşma: Normal şartlar altında medya, tek taraflı bir bilgi aktarım imkanı sağlarken, sosyal medyada çift taraflı bilgi aktarımı mümkündür.

Katılımcıların Bulunması: Sosyal medya, katılımcılara destek vererek kendilerini her alanda ifade edebilmelerine ve geri dönüş yapabilmelerine olanak sağlamaktadır.

Bağlantısallık: Web sayfaları, herhangi bir diğer konuyla ilgili bilgiye ulaşmak isteyen katılımcılarla link paylaşarak bağlantı sağlayıp kişileri alakalı sayfalara yönlendirebilir.

Topluluk: Sosyal medya, topluluktaki katılımcılara kendi zevk ve görüşlerine göre paylaşım yapma imkanı sağlar. Bu sayede kendi zevklerine göre topluluklar kurabilir, ya da kurulmuş olan topluluklara katılabilirler.

Günümüzde tercih edilen sosyal medya sitelerinden bazıları şunlardır:

Facebook: Harvard Üniversitesi'nde Mark Zuckerberg tarafından 2004'te piyasaya sürülen Facebook, şu anda dünya çapında 1,4 milyar aktif aylık kullanıcıya ulaşmış durumdadır. Aynı üniversitede yapılan bir çaişmeye göre üniversite öğrencilerinin %90'ının Facebook hesabı bulunmaktadır.(Kuss & Griffiths, 2011).

Twitter: 2006 yılında kurulan Twitter, şu anda günde 500 milyon tweet atan 288 milyon aktif kullanıcıya sahiptir. Facebook'tan farklı olarak, kişisel mikroblog tarzında bir sitedir ve kullanıcılar 140 karakter limiti bulunan tweetler aracılığıyla paylaşım yapmaktadırlar (Doctoroff, 2012).

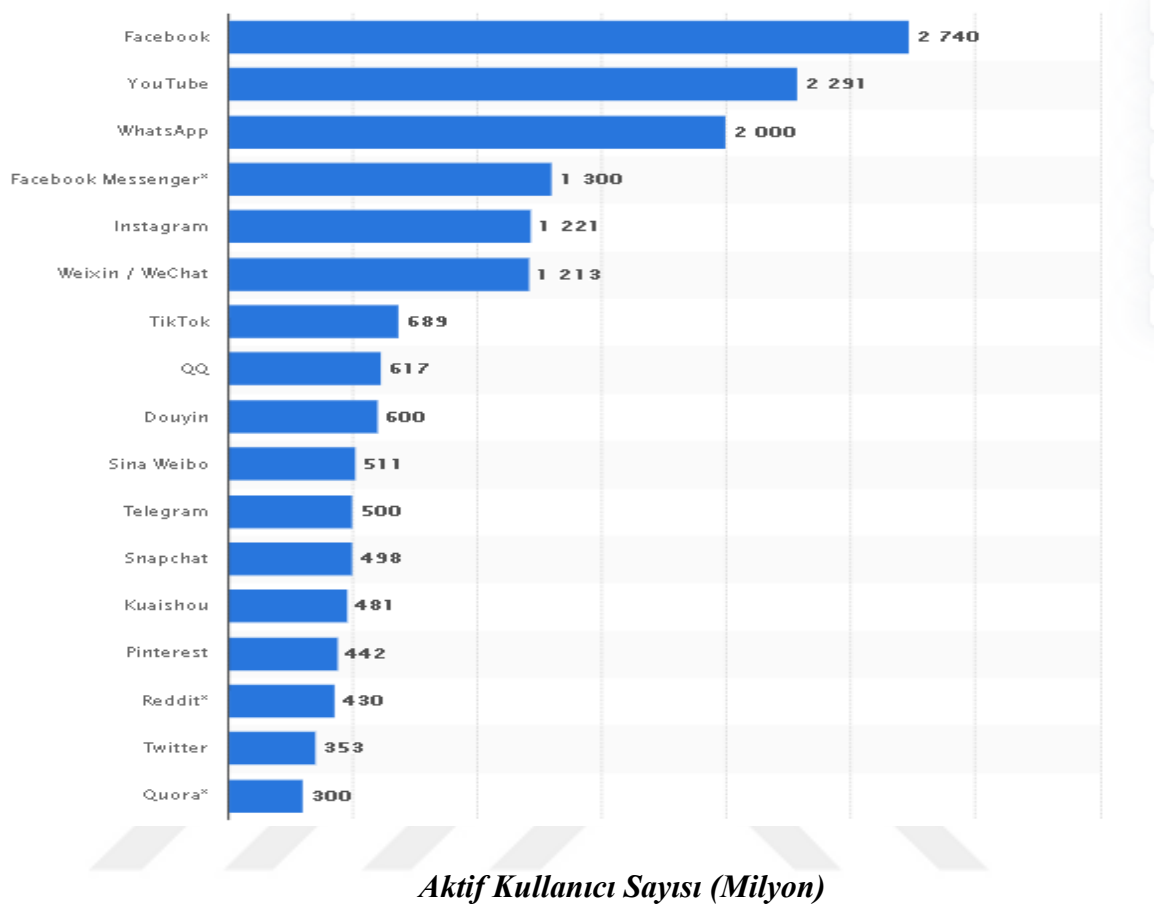
Instagram: 2010 yılında kurulan instagram, özellikle son yıllarda popülerliğini arttıran bir sosyal paylaşım sitesidir. Kullanıcılar genellikle, gönderi ya da hikaye şeklinde görsel paylaşımlarda bulunurlar.

Whatsapp: Akıllı telefon kullanıcılarının internet aracılığıyla birbirleriyle ücretsiz olarak mesajlaşabilmesini sağlayan uygulama, kullanıcıların birbiriyle yazılı metin, ses ve görüntü şeklinde paylaşımlar yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Linkedin: "Dünya'nın en büyük profesyonel ağı." Sloganıyla Reid Hoffman tarafından kurulmuştur. (Bat, 2012). Uygulama sayesinde bireyler, çalıştıkları sektördeki kişilerle bağlantı kurabilmektedirler. Aynı zamanda, profesyonel niteliklerini sanal ortama koordine etme imkanı sayesinde daha iyi bir kariyer olanağına ulaşırlar. LinkedIn uygulamasının Türkiye'de yaklaşık 600 bin kullanıcısı bulunmaktadır (Menteşe, 2012).

Youtube: 2005 yılında geliştirilen bir video paylaşım sitesi olan Youtube'un kurucuları, Jawed Karim, San Mateo, Steve Chen ve Chad Hurley'dir. İlk zamanlarında yalnızca ev partilerinde çekilen videoları paylaşmak amacıyla oluşturulsa da, zamanla gelişerek günümüzde en önemli sosyal medya sitelerinden biri haline gelmiştir. Youtube, içeriklerinin puanlanması, yorumlanması, paylaşılması ve etiketlenmesi gibi birçok öğeyi içinde bulundurur (Burke ve Snyder, 2008).

Şekil 1. Ocak 2021 İtibarıyla Dünya Çapında En Popüler Sosyal Ağlar (Statista,2021)

2.1.1 Sosyal Medya Kullanım Yaygınlığı

Sosyal medya platformlarının geçmişi 1990'ların sonlarına kadar uzanmaktadır ve aslında sanıldıkları kadar yeni olmadıklarını görülmektedir. Facebook gibi sitelerin ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal medya kullanımı, dünya çapında bir tüketici fenomeni olarak görülmeye başlanacak şekilde hızlanmıştır. Bugün, 500 milyondan fazla kullanıcı yalnızca Facebook topluluğunun aktif kullanıcılarıdır. Yapılan araştırmalar, gençlerin ve genç yetişkinlerin %55 ila % 82'sinin düzenli olarak sosyal medya platformlarını kullandığını göstermektedir. Akranların sosyal medya sayfalarından bilgi almak, özellikle zevkli olarak deneyimlenen ve iştah sisteminin aktivasyonu ile bağlantılı olan ve bu da bağımlılık deneyimi ile ilgili olan bir faaliyettir (Kuss ve Griffiths, 2011).

Sosyodemografik olarak bakıldığında, yapılan çalışmalar genel olarak sosyal ağ kullanım modellerinin farklı olduğunu göstermektedir. Sosyal medyada en aktif kullanıcıların %90 oranında 18-29 yaş aralığındaki genç yetişkinler olduğu görülmüştür (Alzougool, 2018; Cohen ve ark., 2018). Sosyal medya platformlarını kullanımının yaşla

ilgisini araştıran nadir çalışmalardan birini yapan Pfeir ve arkadaşları, özellikle “silver surfers” (gümüş srfler) olarak adlandırılan 60 yaş ve üzeri kullanıcıların internet üzerinde daha küçük bir arkadaş çevresi olduğunu ve daha genç kullanıcıların çevresine kıyasla bu çevrede, farklı yaşlardan kişiiler olduğu belirtmiştir.

Cinsiyete göre farklılaşmalara bakıldığında, kadınlar genellikle kendi yaş gruplarının üyeleriyle iletişim kurmak için sosyal ağları kullanıyor görünürken, erkekler öğrenme ve sosyal kimlik tatmini amacıyla kullanıyor görünmektedir (Barker, 2009). Buna ek olarak, erkekler sosyal medya sitelerinde kadınlara göre daha fazla kişiisel bilgilerini ifşa etme eğilimindedir (Fogel ve Nehmad, 2009). Ayrıca, yapılan çalışmalara göre, kişiiliğin bir işlevi olarak cinsiyetler arasında kullanım kalıplarının farklılaştığı bulunmuştur. Nevrotik özelliklere sahip kadınların aksine, nevroitik özelliklere sahip erkeklerin daha sık sosyal medya kullanımı olduğu ve erkeklerin özellikle kadınlara göre sosyal ağ oyunlarına bağımlı olma olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Zhou,2010). Bu, genel olarak erkeklerin evrimii oyun oynamaya bağımlılık geliştirme riski taşıyan bir popülasyon olduğu bulgusuyla uyumludur.

Aktan (2008), sosyal medya kullanımı ile ilgili yaptığı çalışmada, katılımcıların % 8’i günlük bir saatten az, % 27.2’si bir iki saat arası, % 32.5’i -dört saat arası, % 32.1’i beş saat ve üzeri sosyal medya kullanım sürelerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak, katılımcıların % 6.6’sı bir yıldan az, % 13.2’si bir-iki yıldır, % 32.1’i -dört yıldır, % 47.4’ de beş yıl ve üzeri sosyal medya kullanım süresine sahip olduklarını ifade etmiştir.

2.1.2 Sosyal Medya Bağımlılığı

DSM-IV TR kriterlerinden, (i) tolerans, (ii) ekilme, (iii) artan kullanım, (iv) kontrol kaybı, (v) uzun iyileşme süreleri, (vi) sosyal, mesleki ve eğlence faaliyetlerinden fedakarlık ve (vii) olumsuz sonuçlara rağmen kullanımın devam etmesi olarak belirtilen kriterlerin davranışsal bağımlılıkların teşhisi için yeterli kriterler olduğu bulunmuştur (Grsser ve diğerleri, 2006).

Çağımızda neredeyse her yaşta görülen internetin aşırı kullanımı, kişiilerin günlük işlevselliklerinin bozulmasına önemli bir sebep olarak gösterilmektedir (Gemmill ve Peterson, 2006). Özellikle genç olarak tanımlanan yaş grubunda bulunan kişiiler, sosyal

medya kullanımlarını gün içerisinde neredeyse aralıksız devam ettirmektedirler. Sosyal medya kullanım sıklığının bu derece yaygınlaşması, kişilerarası iletişimde ve kişilerin kendi benlik saygılarında bozulmalara yol açarak toplumlarda problemlere neden olmaktadır (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007).

İnternetin ve sosyal medya platformlarının sağlıklı kullanımı, herhangi bir probleme yol açmaksızın, amaca yönelik ve kontrollü bir zaman dilimi içerisinde kullanım anlamına gelmektedir. Bazı insanlar, interneti sadece amaca yönelik kullanmak konusunda daha başarılı olurken, bazıları bu noktada kendilerine sınır koymakta başarısız olabilmektedir. Bu konu ile ilgili 1996 senesinde Goldberg ilk defa “internet bağımlılığı” kavramını kullanmıştır.

Amerikan Psikiyatri Birliğine göre, sosyal bağlantı siteleri bağımlılığı teşhisi konulabilmesi için DSM-V bağımlılık kriterlerinden en az üçünün ya da daha fazlasının aynı 12 aylık dönemde karşılanması ve kişide önemli bozulmalara neden olması gerekir.

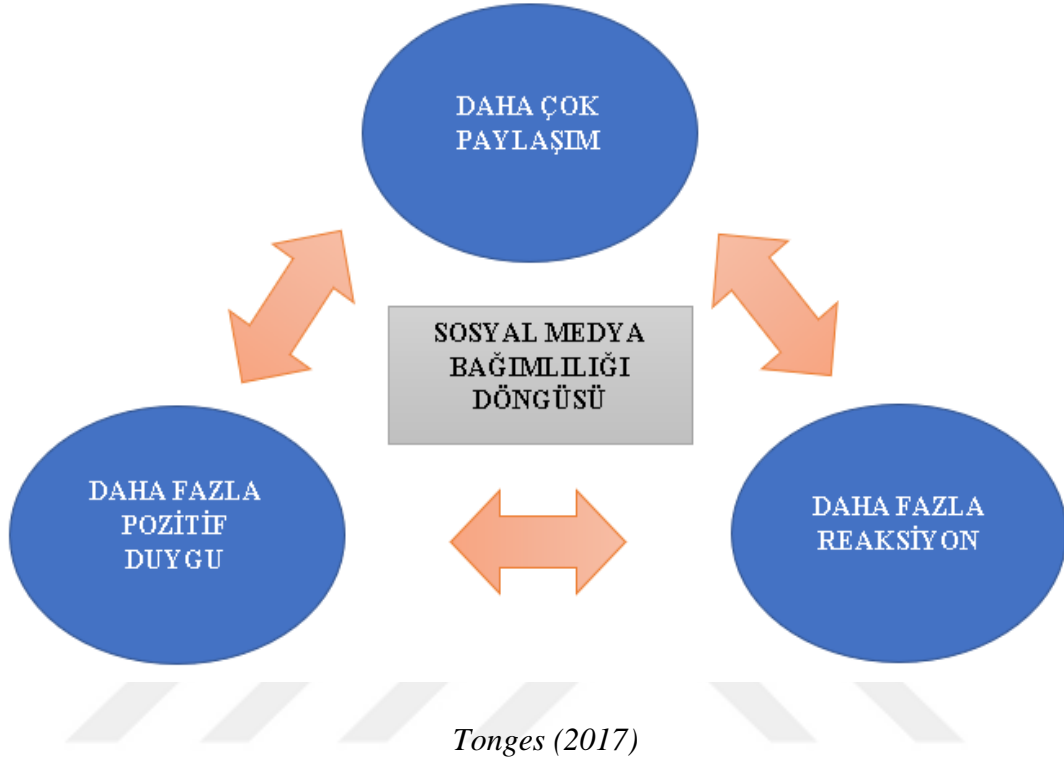
İnternet kullanımının bağımlılıkla bağlantısı ile ilgili olarak Young, 1998 yılında sekiz adet kriter belirlemiştir. Bu sekiz kriterin beşini karşılayan bireyler, internet bağımlısı olarak nitelendirilmektedir.

- 1- İnternet kullanımı ile aşırı meşgul olmak
- 2- Çevrimiçi olmak için daha çok süreye ihtiyaç duymak
- 3- İnternet kullanım sıklığını azaltmaya yönelik tekrar eden girişimler
- 4- İnternet kullanımında ruh hali değişikliği
- 5- İnternette amaçlanandan daha çok vakit harcamak
- 6- Kariyer, eğitim ve ilişki gibi konularındaki fırsatları kaçırmak
- 7- Geçirilen çevrimiçi vakit konusunda aldatma
- 8- İnterneti sorunlardan kaçış amacıyla kullanmak

Buna benzer olarak, Griffiths'e göre, bağımlılıkların standart altı temel bileşeni vardır: belirginlik, duygudurum değişikliği, tolerans, geri çekilme semptomları, çatışma ve nüks (Griffiths, 2005). Ek olarak, birçok yazar, bu altı temel bileşeni karşılayan herhangi bir davranışın (örneğin sosyal ağ kurma) bir bağımlılık olarak kabul edilebileceğini öne sürmüştür (Griffiths ve Dhuffar, 2014; Sussman ve diğerleri, 2011). Bu özellikleri taşımakla birlikte net bir tanımı olmayan sosyal medya bağımlılığı, internet bağımlılığının bir alt alanı olarak ifade edilir (Longstreet ve Brooks, 2017).

Sosyal Medya Bağımlılığı Döngüsü (Cycle of Social Media Addiction) Tonges (2017) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

Şekil 2. Sosyal Medya Bağımlılığı Döngüsü

2.1.3 Sosyal Medya Bağımlılığı Yaygınlığı

Yakın zamanda ülkemizde bağımlılıklar konusunda yapılmış geniş çaplı bir araştırma olan TURBAHAR projesinde, sosyal medya bağımlılığı ile ilgili veriler yer almaktadır. Bu verilere göre, çalışmadaki 18-23 yaşları arasında olan katılımcıların %58.9'unun, 24-29 yaşları arasında olan katılımcıların %49.5'inin, 30-38 yaş grubu arasında olan katılımcıların %38.2'sinin ve 38 yaş üzerinde olan katılımcıların %26.4'ünün sosyal medya bağımlılığı için yüksek riskli olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Bahsedilen yaş grupları arasında en yüksek davranış riskini gösteren grup, %59.6 ile 18-23 yaşları arasında bulunan kadın katılımcılardır. Çalışmaya göre sosyal medya bağımlılığı konusunda en az riskli bulunan grubun ise, katılımcıların %19.4'ünün "sosyal medya için davranışsal bağımlılık yok" grubu olarak sınıflandırılan 38 yaş üzeri kadınların oluşturduğu katılımcı grubu olduğu görülmüştür.

TURBAHAR projesinde sosyal medya bağımlılığı riski hakkında değerlendirilen katılımcılar aynı zamanda eğitim durumlarına göre de incelenmiştir. Bulunan sonuçlara göre, katılımcılardan ilkokul ve altı düzeyde eğitim almış olanların %32'sinin, ortaokul mezunu olanların %41.2'sinin, lise mezunu olanların %45.4'ünün, üniversite mezunu olanların %45.3'ünün, lisansüstü eğitim düzeyine sahip olanların ise % 37.8'inin sosyal medya bağımlılığı için yüksek riskli olarak değerlendirildiği izlenmiştir. Davranış konusunda en riskli olarak bulunan grup %45.9 ile lise mezunu erkek katılımcıların oluşturduğu grup olarak belirlenirken, en düşük riskli grup ise katılımcıların %26.1'ini oluşturan “sosyal medya için davranışsal bağımlılığa sahip olmayan” grup olarak değerlendirildiği, kadınlardan oluşan ilkokul ve altında eğitim düzeyine sahip katılımcı grubudur.

Projede aynı zamanda katılımcıların bağımlılık riski ve medeni durumu arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bulunan verilere göre en yüksek risk grubu %53.4 ile bekar erkek katılımcılar ve yine aynı orana sahip olan bekar kadın katılımcılar olmuştur (Hızlı Sayar ve Ünübol, 2019).

Benzer bir konu olan internet bağımlılığı ile ilgili de literatürde çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalara göre internet bağımlılığı yalnızca üniversite öğrencilerinde değil, lise ve ortaokul öğrencilerinde de sıkça görülmektedir. Konuyla ilgili yapılan bir çalışmaya göre Hong Kong'da lise öğrencilerinde internet bağımlısı olanların oranı %26,7 olarak belirlenmiştir. Türkiye'deki gençlerin internet bağımlılığı ile ilgili araştırmalara bakıldığında bu oran %1,2 ve %24,2 arasında görülmektedir (Şenormancı, 2014).

Buna benzer olarak , Yılmaz ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada, araştırmaya katılmış olan lise öğrencilerinin büyük çoğunluğunun orta düzeyde, %16'sının ise yüksek düzeyde internet bağımlısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bağımlılık düzeyleri internet kullanım sürelerine göre değişim göstermektedir.

Ergenlerde internet bağımlılığı ile alakalı olarak yapılan araştırmalarda ise, internet bağımlılığının Ortadoğu'daki ergenlerde görülme oranı, %1 ve %12 arasında, Asya'daki ergenlerde görülme oranı %2 ve %18 arasında ve Avrupa'daki ergenlerde görülme oranı %1 ve %9 arasında olarak belirtilmiştir (Batıgün & Hasta, 2010).

2.1.4 Sosyal Medya Bağımlılığı Etiyolojisi

Patolojik internet kullanımının (PIK) etiyojisini anlamak amacıyla bilişsel davranışçı bir yaklaşım ele alınmıştır. Bu yaklaşıma göre, patolojik internet kullanımı, problemlili bilişlerin uyumsuz yanıtı yoğunlaştıran veya sürdürülmesine sebep olan davranışlarla eşlenmesidir. Yapılan çalışmaya göre, PIK'ın bilişsel semptomları, davranışsal semptomlarına sebep olmaktadır. Bu bilişsel semptomlar, ruminatif ve depresif düşünce şekli, düşük öz değer, düşük özgüven ve sosyal anksiyete gibi durumları içermektedir (Davis,2001). Abramson ve diğerleri, semptomları gereklilik, yeterlilik ve katkıda bulunan nedenler olarak ayırmıştır. Gerekli bir neden, semptomların ortaya çıkması için olması gereken veya olmuş olması gereken bir etiyojik faktördür. Mantıksal açıdan, etiyojik faktör (E) semptomların (S) ortaya çıkması için gereklidir. Bununla birlikte, belirtilerin gerekli neden mevcut olduğunda veya gerçekleştiğinde (yani gerekli ancak yeterli olmadığında) ortaya çıkmasının gerekli olmadığı unutulmamalıdır. Yeterli neden, varlığı veya oluşumu semptomların ortaya çıkmasını garanti eden etiyojik bir faktördür. Bu nedenle, S'nin ortaya çıkması için yeterli bilgi, katkıda bulunan bir neden, semptom dizisinin ortaya çıkma olasılığını artıran, ancak bunların ortaya çıkması için ne gerekli ne de yeterli olan etiyojik bir faktördür. Başka bir deyişle, E, S'nin oluşumuna katkıda bulunur. (Abramson ve diğerleri, 1989).

Patolojik internet kullanımı, aynı zamanda diathesis-stress (zayıflık-stres) çerçevesinde de açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çerçeveye göre, kişideki yatkınlık (zayıflık) ve kişinin yaşam olayları (stres) anormal davranışa sebep olan faktörlerdir. Yeni teknolojilerle bağlantılı olarak internet kullanımındaki anahtar nokta, kişinin internet kullanımından aldığı destek hissidir. Kişi yeni bir internet özelliği denediğinde bu özelliğe karşı olumlu hissederse, destek hissi oluşur ve internet kullanımına devam eder. Daha sonra kişi, ilk seferindeki gibi bir his almak için bu aktiviteyi daha sık tekrarlamaya başlar. Bu edimsel koşullanma, kişi benzer deneyimler yaşamak amacıyla başka teknolojilere yönelene kadar devam eder. (Davis, 2001).

Nörobiyoloji alanında yapılan çalışmalar, prefrontal korteksin internet bağımlılığının gelişiminde önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Caballero ve Tseng, 2016). Prefrontal korteks içindeki kortikal kalınlığın, internette oyun oynamaya maruz kalan ergenlik çağındaki hastalarda azaldığı bulunmuştur. Bu da onların etkili bir engelleyici kontrol için daha az olgun bilişsel mekanizmaya sahip olduklarını

düşündürmektedir (Hong ve diğerleri, 2013). Yapısal bulguyu bozulmuş bilişsel kontrol ile ilişkilendirmek, bu internet oyun bozukluğu (internet gaming disorder)'na sahip ergenlerin internet ile ilgili faaliyetlerini istemli olarak yürütme becerilerinin azalmasıyla sonuçlanır (Yuan ve ark., 2013).

Bağımlılık davranışlarına sebep olan faktörlerden biri olarak kişinin karakter yapısı ele alınmıştır. Facebook bağımlılığına odaklanan önceki araştırmalar (Blachnio ve diğerleri, 2016), bağımlı kullanıcıların benlik saygısı olarak normal kullanıcılardan belirgin bir şekilde farklılaştığını göstermiştir. Buna benzer olarak, sosyal ağ bağımlılığıyla ilgili yapılan bir başka çalışmada, bağımlılığa etki eden faktörler olarak benlik saygısı, vücut algısı veya testosteron seviyelerinin önemini belirtilmiştir (Alzougool, 2018; Griffiths ve Dhuffar, 2014). Bu anlamda çok sayıda araştırma, duygusal değişimlerin ve ruh halinin internet ve mobil cihazlara bağımlılıkla bağlantılı olduğunu bulmuştur (Bergman vd., 2018; Peng vd., 2019). Duygusal zeka ve bireysel eğilimler tarafından düzenlenen sosyal ağların yanı sıra öz-belirleme ve davranışsal düzenlemeler de önemli bir rol oynamaktadır (Chou ve Chou, 2019; Seo ve Ray, 2019). Sosyal medyanın kompulsif kullanımına katkıda bulunduğu vurgulanan diğer faktörler, kendini ifade etme ve sosyal bağlılık olarak belirtilmiştir (Abbasi ve Drouin, 2019).

2.1.5 Sosyal Medya Bağımlılığı Sonuçları

Sosyal medya kullanımının yarattığı avantaj ve dezavantajlarını inceledikleri araştırmada Turel ve Serenko (2012), kişilerde sosyal medya kullanımının olumlu etkileri olmasına rağmen olumsuz etkilerinin de gözlemlendiğini belirtmişlerdir. Bu olumsuz etkiler, patolojik ve uyumsuz davranışların sergilenmesini kapsamaktadır. Buna benzer olarak sosyal medya kullanımının bireyde kötü alışkanlıklar gelişmesinde rol oynadığından bahsedilmiştir.

Sosyal medya bağımlısı olarak tanımlanan insanlarda, bazı psikolojik sorunların ortaya çıkabileceğiyle ilgili çalışmalar da yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda verilenlere göre sosyal medya bağımlısı olan lise öğrencilerinde, sosyal medyaya bağımlı olmayan öğrencilere kıyasla duygudurum bozukluklarının başka davranışsal bağımlılıklarla beraber görülme ihtimalinin çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tang ve Koh, 2017).

Ümmet ve Ekşi (2016) tarafından genç yetişkinlerde internet bağımlılığı ve yalnızlık ile ilgili yapılan çalışmada, internet bağımlılığı arttıkça, katılımcıların UCLA yalnızlık ölçeği puanlarının da arttığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara bakılarak, internet bağımlılığının kişide yalnızlık duygusuna sebep olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

İnternet ve sosyal medya bağımlısı olarak tanımlanan bireylerde, kişinin yalnızlaştığı ve bunun yanında sanal zorbalıklar, kişisel saldırılar ve istismar gibi birçok sanal kaynaklı problemle karşı karşıya kaldığı görülmektedir (Leung, 2014).

Bunlara ek olarak, Fox ve Moreland'ın (2008) yaptığı çalışmaya göre sosyal medya bağımlıları, kaçırma korkusu nedeniyle hissettikleri sitelere sık sık erişim baskısı, ilişki sürdürme taleplerine ayak uydurma ve başkalarıyla sürekli sosyal karşılaştırma yapma baskısı nedeniyle kendilerini depresyonda ve endişeli hissediyorlar.

2.1.6 Sosyal Medya Bağımlılığı ve Diğer Psikiyatrik Hastalıklarla Birlikteliği

Sosyal medya bağımlılığı, davranışsal bağımlılık semptomlarının ortaya çıktığı ölçüde sosyal bağlantı sitelerine uyumsuz bir psikolojik bağımlılık olarak tanımlanır (Cao , Gong, Yu ve Dai, 2020; Chen, 2019; Turel ve Serenko, 2012).

Sosyal medya bağımlılığının özgünlüğüne ve olası komorbiditelerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Hall ve diğerleri (2009), psikiyatrik hastalıklarda neden komorbiditeye dikkat edilmesi gerektiğini üç madde ile belirtmişlerdir. Bu üç maddeden ilki, çoğu ruhsal bozukluk, ek ruhsal bozuklukları da içerir. İkincisi, tedavi sonuçlarını iyileştirmek için klinik uygulamada komorbidite durumları ele alınmalıdır. Üçüncüsü, rahatsızlıkla ilişkili ruh sağlığı sorunlarını hedefleyen farklı boyutları ve tedavi yöntemlerini içeren özel önleme programları geliştirilebilir.

Sosyal medya bağımlılığı çok fazla zaman alan bir bağımlılık türü olduğundan kumar ya da oyun bağımlılığı gibi zaman alan diğer bağımlılık türleriyle beraber görülme olasılığı düşüktür. Yine de, ilgili bağımlılık davranışlarını tam olarak belirlemek gereklidir, çünkü bu davranışlardan bazıları aslında bir arada olabilmektedir. Madde bağımlılıkları teşhisi konmuş bir klinik örneklemini içeren bir çalışmada Malat ve arkadaşları (2010), % 61'inin en az bir ve % 31'inin aşırı yemek, sağlıksız ilişkiler ve aşırı İnternet kullanımı gibi iki veya daha fazla sorunlu davranışla uğraştığını bulmuşlardır. Bu nedenle, sosyal medya bağımlılığı ile çalışma ve kullanma gibi davranışlara eş

zamanlı bağımlılık nispeten düşük bir ihtimal olsa da, sosyal medya bağımlılığı potansiyel olarak aşırı yeme ve diğer aşırı hareketsiz davranışlarla birlikte ortaya çıkabilmektedir.

Komorbiditelerle ilgili yapılan diğer çalışmalara göre internet bağımlılığının yaygın olarak diğer psikiyatrik bozukluklarla berabere görüldüğü gözlemlenmiştir (Ko ve ark., 2012). İnternet bağımlısı ergenlerin kumarla ilgili problemler açısından daha büyük risk altında olabileceği (Phillips ve ark., 2012) ve birçok durumda distimik bozukluk, bipolar duygulanım bozukluğu (Tip I veya II), sosyal anksiyete bozukluğu ve majör depresyon ile birlikte görüldüğü bildirilmiştir (Bernardi and Pallanti, 2009; Milani ve ark., 2009; Shapira ve ark.,2000).

2.1.7 Sosyal Medya Bağımlılığının Genç Yetişkinler ile İlişkisi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in 2007 yılındaki verilerine göre, ülkemizde interneti en çok kullanan kullanıcıların yaşlarının 16 ve 24 arasında değişmekte olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında, yapılan araştırmalara göre interneti kullanım amaçları arasında bilgiye ulaşmak ve çevrimiçi hizmetlerin (sosyal medya siteleri) kullanımı yer almaktadır. Buna benzer olarak, araştırmacılar tarafından internet kullanıcılarının büyük çoğunluğunun özellikle 18-24 yaş aralığındaki genç yetişkinlerden oluştuğu vurgulanmaktadır (Boyd, 2010).

Havighurst'a (1953) göre, genç yetişkinlik dönemi, kişilerden sağlıklı ilişkiler kurmaları ve evlilik adımlarını atmaları gibi beklentilerin olduğu bir dönemdir. Bu nedenle, bu yaş grubundaki kişilerin, yeni kişilerle tanışmak ve yeni ilişkiler oluşturmak amacı ile sosyal medya kullanımını sıklıkla tercih ediyor oldukları düşünülebilir.

Buna benzer olarak, Pitmann ve Reich'in (2016) yaptıkları araştırmada genç yetişkinlerde sosyal medya sitelerinin kullanım miktarı arttıkça yalnızlık oranlarının azaldığı görülmektedir. Bunun tam tersi olarak, sosyal medya kullanımının artışı, genç yetişkinlerde mutluluğun ve yaşam doyumunun arttığı gözlemlenmiştir. Bireyler, sosyal destek sağladığı ve yeni haberleri paylaştığı diğer kişileri "arkadaş" olarak nitelendirdiği görülmüştür.

Aynı zamanda, bu dönemde genç yetişkinlerin yaşadığı ayrılık, iş bulamama kaygısı, kayıp, hastalık ya da göç gibi psikososyal faktörler nedeniyle, sosyal medya

kullanımı kişi tarafından bir kaçış yolu olarak görebilmektedir. Kullanım sıklığıının artışı ile de kişide bağımlılık yaratabilmektedir (Yukay Yüksel ve diğerleri, 2020).

2.2 Çocukluk Çağı Yaşantıları

Duygu düzenleme becerileri, bireylerin erken yaşta edindiği beceriler olduğundan, bu dönemde maruz kalınabilecek olumlu veya olumsuz yaşantılar çocuğun gelişimi açasından oldukça önem arz etmektedir. Beyin gelişimi ve plastisite açasından insan ömrünün ilk 18 yılı en önemli zaman periyotudur. Özellikle bu dönemde tecrübe edilen olumsuz yaşantılar, çocukta duygularını ifade edebilme ve diğer insanlara ait duyguları anlamlandırabilme gibi konularda zorluklara sebep olarak çocuğun duygusal gelişimini sekteye uğratmaktadır (Akcan ve Taşören, 2020).

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, özellikle bu dönemde maruz kalınan travmalar, bireyin ilerki yaşamını önemli bir ölçüde etkilemektedir.

Çocukluk çağı travmaları, çocukluk döneminde maruz kalınan yıkıcı ve hayatı tehdit edici boyutta olabilecek olaylar şeklinde tanımlanmaktadır. Bu olumsuz yaşantılar ve travmalar, doğal afetler gibi insan dışı sebeplerle gerçekleşmiş olabilmekle beraber; fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ayrıca fiziksel / duygusal ihmal gibi insanların sebep olduğu durumları da kapsamaktadır. Çocukların özellikle 0-5 yaşları arasında maruz kalabilecekleri bir travmaya karşı hassasiyetlerinin oldukça fazla olduğu ve bu yaş aralığında tecrübe edilen travmatik olayların çocuklarda nörobiyolojik değişimlere yol açaabileceğinden dolayı ilerki yaşamlarında duygu ve davranışlarının olumsuz yönde etkilenmesi öngörülmektedir (De Young, Kenardy, ve Cobnam, 2011).

Dünya Sağlık Örgütü (2014) tarafından 0-18 yaş aralığında bulunan çocuğun yaşamına ve hayatta kalmasına, ruhsal ve fiziksel sağlığına, çevresine karşı güven duygusuna zarar veren fiziksel, duygusal ve cinsel eylemlerin tamamı çocuk ihmal ve istismarı olarak tanımlanmıştır. Bu terimleri açaamak gerekirse, cinsel istismar, bir çocuğun anlamlandıramadığı, bilinçli bir şekilde onay vermediği, gelişimsel olarak hazır olmadığı, ve aynı zamanda kanunlara veya toplumun normlarına uygun olmayan bir biçimde cinsel aktivitelere dahil olması şeklinde tanımlamaktadır. Duygusal istismar, çocuğun, duygusal ya da ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve özgüven gelişimine zarar veren yetişkin davranışları olarak tanımlanır iken, ihmal ise bir çocuğun beslenme, güvenlik,

eğitim, tıbbi tedavi gibi fiziksel bakım ihtiyaçlarının yerine getirilmemesi ya da sevgi, destek, ilgi, duygusallık, bağlanma gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması, çocuğu fiziksel ya da duygusal yönden ihmal edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Butchart ve arkadaşları, 2006).

Çocukluk ağı ile ilgili olumsuz deneyimler arasında; yukarıda bahsedilen duygusal, fiziksel ve cinsel istismar; duygusal, fiziksel ihmal gibi konular ve aynı zamanda aile içi şiddete tanık olmak, aile üyelerinin alkol ya da uyuşturucu kullanması veya zihinsel rahatsızlıkları olması, ayrılık veya boşanma gibi ilişkisel stresin olması ve aile üyelerinin suç davranışları sergilediği hanelerde büyümek gibi konular yer almaktadır. Bunun dışında, Mayıs 2009'da Cenevre'deki uzman danışmanlığında bu deneyim kümelerini hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde meydana gelen olumsuz çocukluk ağı yaşantılarını içerecek şekilde genişletilmesi tavsiye edilmiştir. Özellikle ocukluk ağı olumsuz yaşantılarına suç ve örgütlü şiddet katkılarının yeterince ele alınmasını sağlamak için zorla evlendirme, toplumda suçlu ve toplu şiddete tanık olma ve erken askere alma gibi konular eklenmiştir. Ek olarak, bu kavramlara diğer çocukların kayda değer bir sıkıntı kaynağı olabileceğini kabul ederek, zorbalığa maruz kalma, akranlar arası şiddet ve kardeş tarafından uygulanan fiziksel ve duygusal şiddet de eklenmiştir (Anda, Butchart, Felitti, & Brown, 2010).

Konu ile ilgili olarak lkemizde Sofuoğlu ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışmada, üç ayrı ilde yaşayanların olumsuz çocukluk ağı deneyimlerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu çalışmaya katılan 11,13 ve 16 yaşlarındaki 7540 çocuktan elde edilen verilere göre, kişilerdeki olumsuz çocukluk ağı deneyimlerinin görülme sıklığı %42 ile %70 arasındadır. Buna benzer olarak ülkemizde istismar ile ilgili yapılan bir diğer çalışmadaki verilere göre, 7-18 yaş arasındaki çocukların %49'u duygusal istismara, %50'si fiziksel istismara maruz kalırken, %10 oranındaki kesimin de cinsel istismara tanıklık ettiği belirtilmiştir (UNICEF, 2010).

akmak ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmadaki verilere göre, katılımcılar tarafından en sık bildirilen çocukluk ağı travmatik deneyimi kadınların %36,1'i ve erkeklerin %37,9'unun maruz kaldığı çocukken akranlar tarafından şiddet olmuştur. Çocukluk döneminde g yaşama tecrübelerinin erkek katılımcılarda kadınlara göre daha yüksek olduğu, kadınların ise çocukken, işkence eziyet ya da şiddete maruz kalma oranlarının erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür

2.2.1 Çocuk İhmal ve İstismarının Kuramsal Açıklamaları

Sosyokültürel açıklamalara bakıldığında, çocukluk çağı istismarının sebepleri bireysel olarak değerlendirilmemektedir. Çocuğun bulunduğu ailedeki işsizlik, nüfus sayısının fazla olması, çocuk için yeterli bireysel alan bulunmaması gibi sosyal problemlerin, çocukluk çağı ihmal ve istismarı ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır.

Sosyal öğrenme kuramına göre ise, ihmal ve istismarı uygulayan kişinin bu davranışları kendi bulunduğu sosyal ortamda öğrendiği ve model alarak pekiştirdiği belirtilmiştir.

Bunun dışında ihmal ve istismar ile ilgili bazı teorilerde, çocuk ihmal ve istismarının, kişinin iç dünyasındaki bazı bozukluklardan ve rahatsızlıklardan kaynaklanabildiği belirtilmiştir. Eğer kişideki bu semptomlar belirlenebilirse çeşitli tedavi yöntemleriyle bu davranışların oluşmasının engellenebileceği düşünülmektedir (Erükçü,2013).

2.2.2 Çocukluk Çağı Yaşantılarının Genç Yetişkinlerdeki Etkileri

Olumsuz çocukluk deneyimleri, 18 yaşın altında meydana gelen istismar, ihmal ve travmatik deneyimleri tanımlamak için kullanılan terimdir. Sosyal ve zihinsel bir sağlık sorunu olarak kabul edilmeye başlandığından beri, olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin pediatrik gelişim ve uzun vadeli yetişkin sağlığı sonuçları üzerindeki etkisi, bir halk sağlığı krizi olarak kabul edilmektedir. (Anda, Butchart, Felitti, & Brown, 2010). Kişinin çocukluk döneminde travmatik yaşantılara maruz kalması, yetişkinlik çağına gelindiğinde kişide zihinsel, duygusal ve fiziksel problemlere yol açabilmektedir. Anda ve arkadaşları (2006) konu ile ilgili olarak, çocukluk çağında istismara uğramış olan bireylerin, yetişkin yaşamlarında da istismara uğrama olasılığının, istismara uğramamış yetişkinlere kıyasla daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. İstismar, aktif biçimde aranmaz fakat daha önce maruz kalmış olan kişiler tarafından önüne geçilemez bir durum veya kader olarak kabul edilerek, pasif olarak tecrübe edilir.

Travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gösteren kişilerle yapılan çalışmaya göre, 12 yaşına kadar travma yaşantılamış bireylerde ilerleyen yaşlarda şiddetli bir travma

ile beraber şiddetli depresif semptomların da görülme olasılığının çok daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Schoedl ve ark.,2010).

Olumsuz çocukluk çağı deneyimleri, kişinin yetişkinliğinde hem fiziksel hem de ruhsal sorunlar olarak kendilerini göstermektedirler. Ülkemizde, Ankara Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmaya göre, psikiyatri servisine başvuranların %65.7'sinde çocukluk çağlarında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar türlerinden en az birini yaşadıkları görülmüştür (Örsel, 2011).

Olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin dışında, olumlu çocukluk yaşantıları ile ilgili yapılan araştırmalar da mevcuttur. Günay Öge ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada sonuçlar, olumlu çocukluk deneyimlerinin, olumsuz çocukluk deneyimlerinin varlığında bile kişilik semptomolojisinin gelişiminin seyrini değiştirmedeki önemli rolünü vurgulamaktadır. Bu nedenle, bulgular, çocukların yaşamlarına daha olumlu deneyimler ekleyerek çocukların sağlıklı kişilik gelişimini geliştirme ve çocuklukta olumsuzlukların kişilik üzerindeki olumsuz etkilerini tersine çevirme fırsatı olduğunu göstermiştir.

2.2.3 Çocukluk Çağı Yaşantılarının Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlişkisi

Sosyal medya bağımlılığı, günümüzde yaygın bağımlılık türlerinden biri haline gelmiştir. Bu nedenle, bu bağımlılık türüne sebep olan faktörler merak edilmektedir. Yetişkin psikopatolojisinin oluşumu açısından büyük önem taşıyan bireyin çocukluk çağı yaşantılarının, sosyal medya bağımlılığının ortaya çıkması konusunda da etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Erken dönem travmatik yaşantılar ile internet bağımlılığı arasında da bir bağlantı olduğu öngörülmektedir. Dalbudak ve arkadaşları, ergenlerin, interneti erken dönem travmatik yaşantılarından kaynaklanan duygusal strese kaçmak amacıyla kullandığını belirtmiştir. Çocukluk döneminde maruz kalınan fiziksel ihlal, kişilerde düşük özgüven ve internet bağımlılığıyla bağlantılıdır (Zhang ve ark., 2012). Yapılan başka bir çalışmada buna benzer olarak, çocukluk çağında maruz kalınan ihmalin kişide hisleri tanımlamakta ve açıklamakta zorluk olarak tanımlanan aleksitimiye ve internet bağımlılığına yol açabileceği bildirilmiştir (Yates ve ark.,2012). Dalbudak ve arkadaşları, fiziksel / duygusal ihmal ve duygusal ihlal olarak tanımlanan çocukluk çağı travmaları

arasından internet bağımlılığı açısından en etkili faktörün duygusal ihlal olduğunu belirtmişlerdir. Çocukluk çağı travmaları, madde bağımlılıklarının yanı sıra, kumar bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklarla da ilişkilendirilmektedir (Hodgins ve ark.,2010). Zhang ve arkadaşları, fiziksel ihlalin lise öğrencilerinde internet bağımlılığı açısından bir risk faktörü olduğunu belirtirken, Yates ve arkadaşları, ihmal ve ihlale uğramış gençliğin internet bağımlılığı açısından büyük bir risk altında olduğunu belirtmiştir. Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalara göre ise, erken dönem ve yaşam boyu süren olumsuz deneyimlere maruz kalmak, içinde bağımlılığın da bulunduğu çeşitli ruh sağlığı sorunlarına yol açmaktadır (Brewerton and Brady,2014; Enoch,2011).

Madde ya da davranışsal bağımlılığı olan insanların ise, hayatları boyunca stres düzeylerinin yükselmesine sebep olan çok fazla olumsuz olay yaşadıkları ve bu olumsuz olayların kişilerin bağımlı olmasının bir sebebi ya da bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Bağımlılık ve çocukluk çağı yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelenmesi amaçlanan, Zilberman ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmaya göre, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının bağımlılığa etkisi olduğu gibi, olumlu çocukluk çağı yaşantılarının da etkisi göz ardı edilmemelidir. Herhangi bir bağımlılıktan muzdarip bireylerin, pozitif yaşantılarının koruma potansiyelinden yararlanma yeteneğinden yoksun olmaları ve bunun yerine yaşamlarındaki stres faktörleriyle başa çıkmak için bağımlılıklarına yönelmeleri mümkündür.

Olumlu ve olumsuz yaşam olaylarının madde ve davranışla bağımlılıklarla olan ilgisini araştırmak amacıyla yapılan çalışmaya göre bağımlılıktan muzdarip olan katılımcılar, olumlu yaşantıların sağladığı koruma potansiyelinden yoksun olup, yaşam stresleriyle başa çıkabilmek için bağımlılık geliştirmişlerdir. Aynı zamanda, bağımlılıktan muzdarip olan katılımcılar, olumsuz yaşam olaylarını, kontrol grubundaki kişilere göre çok daha stresli olarak yaşantılamışlardır. Bu sonuca göre, yalnızca olumsuz yaşam olaylarının var olması değil, bu olaylara kişi tarafından atfedilen değer ve olayı yaşantılama şeklinin de bağımlılık geliştirmek açısından oldukça önemli bir faktör olduğu görülmüştür (Zilbermann ve arkadaşları, 2019).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Evren ve Örneklem

3.1.1 Evren

Türkiye Salgın Dönemi Bağımlılık ve Ruh Sağlığı Haritası Projesi (TURBAHAR COVID-19) kapsamında yürütülmekte olan tez çalışmam, örneklem tasarımı ve büyüklüğü, Türkiye geneli için analiz yapmaya imkan vermektedir. TURBAHAR COVID-19 projesi için dizayn edilen özel bir dijital platform aracılığı ile veriler toplanmıştır. Projede aktif olarak 67 klinik psikolog görev almıştır. Örneklem seçimi kar topu yaklaşımı ile yapılmış olup, 2020 Aralık ayından – 2021 Şubat ayına kadar sürmüştür. Elde edilen veriler 26 NUTS3 bölgesine göre ayrıştırılmış ve kümelendirilmiştir. Böylece 81 ilden elde edilen veriler bölgesel olarak ayrıştırılabilmektedir. Dahil edilen kriterler, 12 yaşının üstünde olma, gönüllü olma, anketlerin doldurulmasına engel herhangi bir probleminin olmamasıdır. Çalışmaya 21815 kişi dahil edilmiş ve 20808 kişinin verilerinin tam olarak doldurulduğu tespit edilmiştir. Çalışma beş ekseninde yürütülmüştür.

1. Bağımlılık ve Dürtüsel Davranış Çalışma grubu
2. Çocukluk Çağı Yaşantılar Grubu
3. Davranışsal Motivasyon grubu
4. Duygu Düzenleme Grubu
5. Kimyasal Bağımlılık Grubu

Her bir grup diğer gruplarla ortak olan ve farklı olan ölçeklerle 10-15 arası klinik psikoloğun işbirliği ile tüm Türkiye'den katılımcılara ulaştırılmıştır.

3.1.2 Örneklem

TURBAHAR COVID-19 Çalışmasına dahil olan katılımcıların “Genç Yetişkin” sosyodemografik özelliğine sahip olan 7612 kişi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklemin %69.2’si kadın ve %30.8’i erkektir. Eğitim seviyesi bakımından örneklemin % 13.6’sı yüksek lisans, %71.6’sı üniversite, %12.3’ü ise lise, %2.0’si ortaokul ve %0.4’ü ilkokul ve öncesi mezunu bireylerden oluşmaktadır. Yaşadıkları yer bakımından ise, örneklemin %69.1’inin büyükşehir, %12.3’ünün şehir, %15.7’sinin ilçe, %2.9’u ise kasaba ile köylerde yaşamaktadır. Örneklemin %57.8’i aktif olarak öğrencidir. Medeni durum açısından ise, %12.8’i evli, %86.5’i bekar, %0.7’si ise boşanmış veya duldur.

3.2 Prosedür

TURBAHAR COVID-19 Projesinde 67 Tez öğrencisi görev almıştır. www.humanations.org platformunda oluşturulan araştırma gruplarına dahil edilmişlerdir. Bu araştırma gruplarında tanımlı olan ölçek ve anketleri, kendi sosyal medya hesapları ile paylaşarak verilerin toplanmasında aktif olarak yer almışlardır. Her bir araştırma grubu için temsilci seçilmiştir. Bu temsilciler kendi çalışma gruplarıyla koordineli olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Çalışmanın başında iki öğretim üyesi görev almıştır. Tüm çalışanlar bir üst bölge temsilcisine karşı sorumlu olmuştur. Tüm çalışanlar öğretim üyelerine karşı sorumlu olarak çalışmıştır. Araştırmadaki katılımcılar pandemi koşulları nedeniyle sosyal medya platformları aracılığı ile dahil edilmişlerdir. www.humanations.org platformunda yer alan ölçeklerden önce katılımcılar için hazırlanmış onay formu verilmiş ve gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Bilgilendirme için tüm katılımcılara mail adresleri verilmiştir. Bu mail adreslerine gönderilen mailler cevaplanmıştır. 18 yaş ve üzerinde olan bireyler çalışmaya dahil edilmiştir. Bilgilendirilmiş gönüllü formunun onaylanmasının ardından katılımcılara, içerisinde veri toplama araçlarının bulunduğu ilgili araştırma grubu soruları sunulmuştur. Her bir ölçek kişi için özel olarak hazırlanmış bir kod ile birlikte sunulmuştur. Böylece kişi dilerse testlere daha sonra devam edebilmiştir. Anketlerin doldurulması ortalama 45 dakika almıştır. Uygulamanın daha sonra devam edilebilmesinden dolayı katılımcılara ölçeklerin doldurulması için herhangi bir zaman sınırlaması getirilmemiştir. Çalışmanın Etik Kurulu Onayı Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kuruldan alınmıştır.

Ekipler Aralık 2020 Tarihinde paylaşımlara başlamışlardır. Verilerin toplanması Şubat 2021 tarihinde tamamlanmıştır. Bütün verilerden tek bir veri havuzu oluşturulmuş

ve SPSS 21 Programına yüklenmiştir. Veriler düzenlenmiştir. Eksik ve hatalı verilerin çıkartılmasıyla, 20808 kişinin verileri analize tâbi tutulmuştur.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, istenilen verilerin toplanmasında demografik bilgilere ilişkin soruların olduğu araştırmacı tarafından hazırlanmış Sosyo Demografik Bilgi Formu, Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Çocukluk Travması Anketi (CTQ-28) isimli ölçekler kullanılmıştır. Bütün katılımcılar, kendilerine verilen kitapçığın ilk sayfasında yer alan, gönüllülük esasına göre çalışmaya katıldıklarını beyan ettikleri bir onam formu imzalamışlardır. Katılımcıların imzaladıkları onam formunda çalışmanın kısaca açıklanmış halde amacına yer verilmiş, ve katılımcıların ölçek ve anketleri cevaplamaları istenmiştir.

3.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu:

Katılımcılardan yaş, eğitim, medeni durum, cinsiyet, çocuk sayısı, çalışan sayısı, sigara, alkol, madde kullanım özellikleri, psikiyatri tedavisi başvuru öyküleri, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı gibi özelliklerine dair soruları cevaplamaları istenmiştir.

Medeni: Evli Bekar Ayrılmış

Eğitim: ilkokul, ortaokul, lise, üniversite, lisansüstü

Çocuk Sayısı: 0-8 ve üstü

Çalışma durumu: 0-8 ve üstü

Psikiyatri Tedavisi : Alıyor Almamış, daha önce almış. Vb

3.3.2 Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Ölçüm modelinin uyum indeksleri incelendiğinde, tek boyutlu modelinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2=11.98$, $df=9$, $p=0.214$; $CFI=0.99$; $TLI=0.98$; $SRMR=0.039$; $RMSEA=0.046$). Ölçeğin faktör yükleri 0.48-0.89 arasındadır.

Güvenirlilik: Ölçekteki maddelerin düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonları 0.42-0.80 arasındadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.83 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı, AFA örnekleminde 0.83, DFA örnekleminde 0.82, ölçüt bağıntılı geçerlilik örnekleminde 0.82, testtekrar test ilk uygulama örnekleminde 0.84, ikinci uygulama örnekleminde 0.83, çalışan örnekleminde 0.80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin üç hafta arayla 51 katılımcıya yeniden uygulanmasından elde edilen test-tekrar test güvenirlilik katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Ölçekteki maddelerin düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları tüm çalışma gruplarında 0.30'un üzerinde bulunmuştur.

3.3.3 Çocukluk Travması Anketi (CTQ-28)

28 maddelik Çocukluk Travması Anketi (CTQ-28), çocuklukta kötü muameleyi 5 alanda değerlendiren bir öz bildirim aracıdır: duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal. Denekler, çocukluk deneyimleriyle ilgili ifadeleri (18 yaşından önce) 5 puanlık Likert tipi ölçeklerde derecelendirirler (“asla doğru” dan “çok sıklıkla doğru”). Çocukluk Çağı Travması Anketinin güvenirliliği ve geçerliliği, zaman içindeki kararlılığı, yapılandırılmış travma görüşmeleriyle yakınsak ve ayırt edici geçerliliği ve bağımsız veriler kullanılarak doğrulanması belgelenmiştir (Bernstein,1994). Her travma tipi için, Cronbach α .79 ile .94. CTQ-28'in Türkçe versiyonu geçerli ve güvenilir bulunmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Tablo 4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 1

Değişken	Gruplar	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	2345	30.8%
	Kadın	5267	69.2%
	Toplam	7612	100%
Yaşadığı Yer	Büyükşehir	5258	69.1 %
	Şehir	937	12.3 %
	İlçe	1197	15.7 %
	Kasaba/Köy	220	2.9 %
	Toplam	7612	100%
Eğitim Düzeyiniz	Lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora)	1039	13.6%
	Üniversite	5452	71.6%
	Lise	936	12.3%
	Ortaokul	154	2.0%
	İlkokul ve Öncesi	31	0.4%
	Toplam	7612	100%
Aktif Olarak Öğrenci Misiniz?	Evet	4401	57.8%
	Hayır	3211	42.2%
	Toplam	7612	100%
Medeni Durum	Evli	971	12.8%
	Bekar	6586	86.5%

Boşanmış/Dul	55	0.7%
Toplam	7612	100%

Araştımadaki katılımcılar cinsiyet değişkenine göre incelendiklerinde, 5267 (%69.2) kadın ve 2345 (%30.8) erkek katılımcının çalışmada yer aldığı görülmüştür.

Yaşadıkları yer değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 5258 (%69.1)'inin büyükşehirlerde, 937 (%12.3)'sinin şehirlerde, 1197 (%15.7)'sinin ilçelerde, 220 (%2.9)'sinin köy ve kasabalarda yaşadığı görülmüştür.

Eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 1039 (%13.6)'unun lisansüstü, 5452 (%71.6)'sinin üniversite, 936 (%12.3)'sının lise, 154 (%2.0)'ünün ortaokul, 31 (%0.4)'inin ilkokul ve öncesi mezunu olduğu görülmüştür.

“Aktif olarak öğrenci misiniz?” değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 4401 (%57.8)'inin evet, 3211 (%42.2)'inin ise hayır cevabı verdiği görülmüştür.

Medeni durum değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 971 (%12.8)'inin evli, 6586 (%86.5)'inin bekar, 55 (%0.7)'sinin ise boşanmış veya dul olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 2

Değişken	Gruplar	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Çalışma Durumu	Çalışıyor	3002	39.4%
	Çalışmıyor	4603	60.5%
	Emekli	7	0.1%
	Toplam	7612	100%
Bireysel Gelir Seviyesi	10001 ve üstü	173	2.3 %
	7001-10000	262	3.4%
	5001-7000	568	7.5%

	4001-5000	728	9.6%
	Asgari Ücret - 4000	1166	15.3%
	Asgari Ücret	841	11.0%
	Yok	3874	50.9%
	Toplam	7612	100%
Sigara Kullanıyor Musunuz?	Evet	2175	28.6%
	Hayır	5014	65.9%
	Bıraktım	423	5.6%
	Toplam	7612	100%
Alkol Kullanıyor Musunuz?	Evet	2439	32.0%
	Hayır	4878	64.1%
	Bıraktım	295	3.9%
	Toplam	7612	100%

Araştırmadaki katılımcılar, çalışma durumu değişkenine göre incelendiklerinde, 3002 (%39.4)'sinin çalıştığı, 4603 (%60.5)'ünün çalışmadığı, 7 (%0.1)'sinin ise emekli olduğu görülmüştür.

Bireysel gelir seviyesi değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 173 (2.3)'ünün 10.001 ve üstü, 262 (%3.4)'sinin 7001-10.000 arası, 568 (%7.5)'inin 5001-7000 arası, 728 (%9.6)'inin 4001-5000 arası, 1166 (%15.3)'sının asgari ücret-4000 arası, 841 (%11.0)'inin asgari ücret aldığı ve 3874 (%50.9) katılımcının gelirinin olmadığı görülmüştür

“Sigara kullanıyor musunuz?” değişkeninde göre incelendiklerinde, katılımcıların 2175 (%28.6)'inin evet, 5014 (%65.9)'ünün hayır, 423 (%5.6)'ünün ise bıraktım cevabı verdiği görülmüştür.

“Alkol kullanıyor musunuz?” değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 2439 (%32.0)’unun evet, 4878 (%64.1)’inin hayır, 295 (%3.9)’unun ise bıraktım cevabı verdiği görülmüştür.

Tablo 4.3 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 3

Değişken	Gruplar	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Daha Önce Psikiyatrik Tedavi Aldınız mı?	Evet, şu an tedavi alıyorum.	306	4.0%
	Evet, daha önce almıştım.	1341	17.6%
	Hayır, daha önce hiç psikiyatrik tedavi almadım.	5965	78.4%
	Toplam	7612	100%
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktif Bozukluğu Tanısı aldınız mı?	Evet	651	8.6%
	Hayır	6961	91.4%
	Toplam	7612	100%
Çocukken arkadaşlarınızın sizinle belirli bir süre alay ettiği yada dalga geçtiği olmuş mudur?	Evet	3987	52.4%
	Hayır	3625	47.6%
	Toplam	7612	100%
Çocukken bir arkadaşınız ile belirli bir süre alay ettiğiniz yada dalga geçtiğiniz olmuş mudur?	Evet	2606	34.2%
	Hayır	5006	65.8%
	Toplam	7612	100%

Araştırmadaki katılımcılar, “Daha Önce Psikiyatrik Tedavi Aldınız mı?” değişkenine göre incelendiğinde, 306 (%4.0)’sının “ Evet, şu an tedavi alıyorum.”, 1341 (%17.6)’inin “ Evet, daha önce almıştım.” ve 5965 (%78.4)’inin “Hayır, daha önce hiç psikiyatrik tedavi almadım.” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

“Dikkat Eksikliği ve Hiperaktif Bozukluğu Tanısı aldınız mı?” değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 651 (%8.6)’inin evet, 6961 (%91.4)’inin hayır yanıtı verdiği görülmüştür.

“Çocukken arkadaşlarınızın sizinle belirli bir süre alay ettiği yada dalga geçtiği olmuş mudur?” değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 3987 (%52.4)’ünün evet, 3625 (%47.6)’inin hayır yanıtı verdiği görülmüştür.

“Çocukken bir arkadaşınız ile belirli bir süre alay ettiğiniz yada dalga geçtiğiniz olmuş mudur?” değişkenine göre incelendiklerinde, katılımcıların 2606 (%34.2)’sının evet, 5006 (%65.8)’inin hayır yanıtı verdiği görülmüştür.

Tablo 4.4 Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	Gruplar	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	sd	p
CTQ Duygusal İstismar	Erkek	1079	7,04±3,07	-4,62	3758	0,01
	Kadın	2681	7,62±3,62			
CTQ Fiziksel İstismar	Erkek	1079	5,96±2,47	4,19	3758	0,01
	Kadın	2681	5,64±1,97			
CTQ Fiziksel İhmal	Erkek	1079	7,77±2,79	7,92	3758	0,01
	Kadın	2681	7,04±2,47			
CTQ Duygusal İhmal	Erkek	1079	10,63±4,47	1,23	3758	0,22
	Kadın	2681	10,43±4,6			
CTQ Cinsel İstismar	Erkek	1079	5,89±2,56	-0,32	3758	0,74
	Kadın	2681	5,92±2,58			
CTQ Toplam	Erkek	1079	37,3±11,71	1,56	3758	0,12
	Kadın	2681	36,65±11,44			
BergenToplam	Erkek	2345	14,16±4,97	-12,53	7610	0,01
	Kadın	5267	15,79±5,32			

CTQ duygusal istismar alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(3758)=-4,62 p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (7,62±3,62) erkeklere göre (7,04±3,07) CTQ duygusal istismar puanları daha yüksektir.

CTQ fiziksel istismar alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(3758)=4,19 p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (5,64±1,97) erkeklere göre (5,96±2,47) CTQ fiziksel istismar puanları daha düşüktür.

CTQ fiziksel ihmal alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(3758)=7,92 p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (7,04±2,47) erkeklere göre (7,77±2,79) CTQ fiziksel ihmal puanları daha düşüktür.

CTQ duygusal ihmal, CTQ cinsel istismar ve CTQ-Toplam alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0,05).

BergenToplam alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(7610)=-12,13 p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (15,79±5,32) erkeklere göre (14,16±4,97) BergenToplam puanları daha yüksektir.

Tablo 4.5 Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

		n	$\bar{X} \pm Ss$	F _{Welch's}	Sd1	Sd2	p
CTQ Duygusal İstismar	Büyükşehir	2519	7,54±3,58	2,075	3	390	0,103
	Şehir	572	7,23±3,21				
	İlçe	577	7,26±3,33				
	Kasaba/Köy	92	7,42±3,26				
CTQ Fiziksel İstismar	Büyükşehir	2519	5,79±2,23	2,05	3	392	0,106
	Şehir	572	5,66±1,96				
	İlçe	577	5,58±1,86				

	Kasaba/Köy	92	5,66±1,97				
CTQ Fiziksel İhmal	Büyükşehir	2519	7,19±2,65	3,051	3	394	0,029
	Şehir	572	7,31±2,5				
	İlçe	577	7,37±2,48				
	Kasaba/Köy	92	7,8±2,11				
CTQ Duygusal İhmal	Büyükşehir	2519	10,46±4,6	1,165	3	385	0,323
	Şehir	572	10,59±4,53				
	İlçe	577	10,37±4,43				
	Kasaba/Köy	92	11,27±4,56				
CTQ Cinsel İstismar	Büyükşehir	2519	5,97±2,6	2,397	3	410	0,068
	Şehir	572	5,81±2,65				
	İlçe	577	5,83±2,47				
	Kasaba/Köy	92	5,55±1,57				
CTQ Toplam	Büyükşehir	2519	36,95±11,89	0,749	3	395	0,524
	Şehir	572	36,6±10,93				
	İlçe	577	36,41±10,77				
	Kasaba/Köy	92	37,72±9,32				
BergenToplam	Büyükşehir	5258	15,34±5,31	1,028	3	871	0,38
	Şehir	937	15,13±5,27				
	İlçe	1197	15,13±5,07				
	Kasaba/Köy	220	15,57±5,47				

CTQ duygusal istismar, CTQ fiziksel istismar, CTQ fiziksel ihmal, CTQ duygusal ihmal, CTQ cinsel istismar, CTQ-Toplam, BergenToplam puanları kişilerin yaşadığı yere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

CTQ fiziksel ihmal puanları kişilerin yaşadığı yere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(3, 394)=3.051$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplara arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey testi sonunda anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Tablo 4.6 Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

		n	$\bar{X} \pm Ss$	F WEIch's	Sd1	Sd2	p	Fark
CTQ Duygusal İstismar	Lisansüstü	529	7,14±3,27	4,16	4	41,54	0,006	1,2<3
	Üniversite	2695	7,4±3,43					
	Lise	486	7,94±3,8					
	Ortaokul	43	8,33±4,72					
	İlkokul ve Öncesi	7	9,57±3,41					
CTQ Fiziksel İstismar	Lisansüstü	529	5,53±1,7	3,39	4	41,47	0,017	1<3,5 2,3,4<5
	Üniversite	2695	5,73±2,14					
	Lise	486	5,92±2,37					
	Ortaokul	43	6,14±2,75					
	İlkokul ve Öncesi	7	8,86±4,67					
CTQ Fiziksel İhmal	Lisansüstü	529	6,63±2,32	20,25	4	41,51	0,001	1<2,3,4,5 2<3,4,5 3<4,5 4<5
	Üniversite	2695	7,25±2,56					
	Lise	486	7,71±2,71					
	Ortaokul	43	8,91±2,98					
	İlkokul ve Öncesi	7	13,29±3,5					
CTQ Duygusal İhmal	Lisansüstü	529	9,93±4,38	14,88	4	41,86	0,001	1<3,4,5 2<3,4,5 3<4,5
	Üniversite	2695	10,4±4,49					
	Lise	486	11,23±4,9					
	Ortaokul	43	13,77±5,44					
	İlkokul ve Öncesi	7	15,29±2,5					
CTQ Cinsel İstismar	Lisansüstü	529	5,83±2,44	1,89	4	41,67	0,131	
	Üniversite	2695	5,91±2,54					
	Lise	486	5,99±2,85					
	Ortaokul	43	5,72±1,65					
	İlkokul ve Öncesi	7	9,71±3,99					
CTQ Toplam	Lisansüstü	529	35,06±10,56	11,84	4	41,52	0,001	1<2,3,4,5 2<3,4,5 3,4<5
	Üniversite	2695	36,68±11,38					
	Lise	486	38,79±12,35					
	Ortaokul	43	42,86±13,63					
	İlkokul ve Öncesi	7	56,71±14,09					
Bergen Toplam	Lisansüstü	1039	15,17±5,42	1,9	4	195,47	0,112	

Üniversite	5452	15,3±5,2
Lise	936	15,48±5,47
Ortaokul	154	14,19±5,7
İlkokul ve Öncesi	31	15,71±4,98

CTQ duygusal istismar alt boyut puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(4, 41.54)=4,16; p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre lisansüstü ve üniversite mezunu kişilerin CTQ duygusal istismar puanları lise mezunlarına göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ fiziksel istismar alt boyut puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(4, 41.47)=3.39; p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre lisansüstü mezunu kişilerin CTQ fiziksel istismar puanları lise, ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Üniversite, lise ve ortaokul eğitim düzeyine sahip kişilerin CTQ fiziksel istismar puanları ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ fiziksel ihmal alt boyut puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(4, 41.51)=20.25; p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre lisansüstü mezunu kişilerin CTQ fiziksel ihmal puanları üniversite, lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Üniversite mezunu kişilerin CTQ fiziksel ihmal puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Lise mezunu kişilerin CTQ fiziksel ihmal puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ duygusal ihmal alt boyut puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(4, 41.86)=14.88; p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre lisansüstü mezunu kişilerin CTQ duygusal ihmal puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Üniversite mezunu

kişilerin CTQ duygusal ihmal puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Lise mezunu kişilerin CTQ duygusal ihmal puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ-Toplam alt boyut puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(4, 41.52)=11.84; p<0,05$) Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre lisansüstü mezunu kişilerin CTQ-Toplam puanları üniversite, lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Üniversite mezunu kişilerin CTQ-Toplam puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Lise mezunu kişilerin CTQ-Toplam puanları lise, ortaokul ilkokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ cinsel istismar ve BergenToplam puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.7 Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

		n	$\bar{X} \pm Ss$	F _{WELch's}	Sd1	Sd2	p	Fark
CTQ Duygusal İstismar	Evli	435	7,24±3,44	7,815	2	69,4	0,001	1,2<3
	Bekar	3297	7,45±3,47					
	Boşanmış/Dul	28	10,36±4,09					
CTQ Fiziksel İstismar	Evli	435	5,79±2,2	2,898	2	68,9	0,062	
	Bekar	3297	5,71±2,1					
	Boşanmış/Dul	28	7,46±3,99					
CTQ Fiziksel İhmal	Evli	435	7,49±2,72	6,364	2	69,1	0,003	1,2<3
	Bekar	3297	7,2±2,55					
	Boşanmış/Dul	28	9,21±3,56					
	Evli	435	10,41±4,66	7,613	2	69,5	0,001	1,2<3

CTQ Duygusal İhmal	Bekar	3297	10,47±4,54					
	Boşanmış/Dul	28	14±4,77					
CTQ Cinsel İstismar	Evli	435	6±2,82					
	Bekar	3297	5,87±2,48	5,076	2	68,7	0,009	1,2<3
	Boşanmış/Dul	28	9,04±5,43					
CTQ Toplam	Evli	435	36,93±12,17					
	Bekar	3297	36,71±11,32	9,562	2	69	0,001	1,2<3
	Boşanmış/Dul	28	50,07±16,09					
BergenToplam	Evli	971	14,53±5,13					
	Bekar	6586	15,39±5,28	12,396	2	139,7	0,001	1<2
	Boşanmış/Dul	55	16,15±5,97					

CTQ duygusal istismar alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ((F(2, 69.4)=7.815; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre evli ve bekar olan kişilerin dul kişilere göre CTQ duygusal istismar puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ fiziksel istismar alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0,05).

CTQ fiziksel ihmal alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (F(2, 69.1)=6.364; p=<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre evli ve bekâr olan kişilerin dul kişilere göre CTQ fiziksel ihmal puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ duygusal ihmal alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (F(2, 69.5)=7.613; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine

göre evli ve bekâr olan kişilerin dul kişilere göre CTQ duygusal ihmal puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ cinsel istismar alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 68.7)=5.076$; $p=0,009$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre evli ve bekar olan kişilerin dul kişilere göre CTQ cinsel istismar puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ-Toplam alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 69)=9.562$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre evli ve bekâr olan kişilerin dul kişilere göre CTQ-Toplam puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

BergenToplam ($F(2, 139.7)=12.396$; $p=0,001$) puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre evli kişilerin bekâr kişilere göre BergenToplam puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

Tablo 4.8 Ölçek Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

		n	$\bar{X} \pm Ss$	F _{Welch's}	Sd1	Sd2	p	Fark
CTQ Duygusal İstismar	Çalışıyor	1544	7,09±3,21	14,329	2	5,33	0,007	1,2<3 2<3
	Çalışmıyor	2213	7,69±3,64					
	Emekli	3	12,33±4,73					
CTQ Fiziksel İstismar	Çalışıyor	1544	5,67±2,07	1,876	2	5,33	0,242	
	Çalışmıyor	2213	5,77±2,16					
	Emekli	3	11,67±6,66					
CTQ Fiziksel İhmal	Çalışıyor	1544	7,38±2,60	4,217	2	5,33	0,08	
	Çalışmıyor	2213	7,15±2,57					
	Emekli	3	12±5,29					
	Çalışıyor	1544	10,31±4,60	14,925	2	5,41	0,006	
	Çalışmıyor	2213	10,6±4,54					

CTQ								
Duygusal İhmal	Emekli	3	15,33±1,53					
CTQ Cinsel İstismar	Çalışıyor	1544	5,89±2,58	0,778	2	5,33	0,505	
	Çalışmıyor	2213	5,92±2,56					
	Emekli	3	10,33±6,11					
CTQ Toplam	Çalışıyor	1544	36,35±11,25	4,038	2	5,33	0,086	
	Çalışmıyor	2213	37,14±11,66					
	Emekli	3	61,67±19,86					
BergenToplam	Çalışıyor	3002	14,39±5,07	1732,794	2	18,68	<,001	1<2
	Çalışmıyor	4603	15,87±5,32					
	Emekli	7	18±6,35					

CTQ duygusal istismar ($F(2, 5.33)=14.329$; $p<0,05$) alt boyut puanları kişilerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre çalışan ve çalışmayan kişilerin emekli kişilere göre CTQ duygusal istismar puanları anlamlı biçimde daha düşüktür. Çalışmayan kişilerin emekli kişilere göre CTQ duygusal istismar puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

BergenToplam ($F(2, 18.68)=1732.794$; $p<0,05$) puanları kişilerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre çalışan kişilerin, çalışmayan kişilere göre BergenToplam puanları anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ fiziksel istismar ($F(2, 5.33)=4.217$; $p>0,05$), CTQ fiziksel ihmal ($F(2, 5.33)=4.217$; $p>0,05$), CTQ duygusal ihmal ($F(2, 5.41)=14.925$; $p>0,05$), CTQ cinsel istismar ($F(2, 5.33)=0.778$; $p>0,05$), CTQ-Toplam ($F(2, 5.33)=4.038$; $p>0,05$) ve BergenToplam ($F(2, 18.68)=1732.794$; $p<,001$) puanları kişilerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4.9 Ölçek Puanlarının Sigara İçme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	n	$\bar{X} \pm Ss$	F _{WELch's}	Sd1	Sd2	p	Fark
--	---	------------------	----------------------	-----	-----	---	------

CTQ Duygusal İstismar	Evet	1118	7,84±3,82	15,445	2	447	0,001	2<1,3
	Hayır	2466	7,21±3,2					
	Bıraktım	176	8,34±4,54					
CTQ Fiziksel İstismar	Evet	1118	6,13±2,77	23,102	2	443	0,001	2<1,3
	Hayır	2466	5,54±1,72					
	Bıraktım	176	5,97±2,34					
CTQ Fiziksel İhmal	Evet	1118	7,6±2,91	15,077	2	454	0,001	1>2
	Hayır	2466	7,07±2,39					
	Bıraktım	176	7,48±2,88					
CTQ Duygusal İhmal	Evet	1118	10,88±4,78	8,432	2	460	0,001	2<1,3
	Hayır	2466	10,26±4,42					
	Bıraktım	176	11,15±5,01					
CTQ Cinsel İstismar	Evet	1118	6,32±3,2	20,799	2	437	0,001	2<1,3
	Hayır	2466	5,69±2,11					
	Bıraktım	176	6,43±3,41					
CTQ Toplam	Evet	1118	38,77±13,21	26,06	2	446	0,001	2<1,3
	Hayır	2466	35,78±10,27					
	Bıraktım	176	39,37±14,35					
Bergen Toplam	Evet	2175	14,79±5,4	13,139	2	1119	0,001	1<2,3
	Hayır	5014	15,48±5,2					
	Bıraktım	423	15,52±5,3					

CTQ duygusal istismar ($F(2, 447)=15.445$; $p<0,05$), CTQ fiziksel istismar ($F(2, 443)=23.102$; $p<0,05$), CTQ duygusal ihmal ($F(2, 460)=8.432$; $p<0,05$), CTQ cinsel istismar ($F(2, 437)=20.799$; $p<0,05$) ve CTQ-Toplam ($F(2, 446)=26.06$; $p<0,05$) puanları kişilerin sigara içme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre sigara içmeyenlerin CTQ duygusal istismar puanları için ve bırakmış olan kişilere anlamlı biçimde daha düşüktür.

CTQ fiziksel ihmal alt boyut puanları kişilerin sigara içme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 454)=15.077$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre sigara içenlerin CTQ fiziksel ihmal puanları içmeyen kişilere anlamlı biçimde daha yüksektir.

BergenToplam alt boyut puanları kişilerin sigara içme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 1119)=13.139$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre sigara içenlerin BergenToplam puanları içmeyen ve bırakmış olan kişilere anlamlı biçimde daha düşüktür.

4.1 Ölçek Puanlarının İlişisine Yönelik Korelasyon Analizi

Araştırmada kullanılan, ölçek puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir.

Korelasyon analizi, değişkenlerin bağımlı ya da bağımsız olarak dikkate alınmayacak şekilde, aralarındaki ilişkinin hem derecesini ve yönünü belirlemek amacı ile kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Korelasyon kat sayısı (r), -1 ile +1 arasında değişen değerler almakta ve bu değerler, ilişkinin yönünü ve kuvvetini göstermektedir.

Korelasyon katsayısının (-) değer alması, değişkenler arasında olan ilişkinin ters orantılı olduğunu ifade ederken, (+) değer alması ise, doğru orantılı olduğunu ifade etmektedir. Kat sayısının değeri ± 1 'e yaklaştıkça ilişkinin kuvvetinin arttığı, 0'a yaklaştıkça da azaldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.10 Ölçek Puanları Arası İlişinin İncelenmesi

		BergenToplam
CTQ Duygusal	r	0,21
	p	0,001
95% C	Upper	0,25
	Lower	0,17
r		0,08

CTQ Fiziksel İstismar	p	0,001
95% C	Upper	0,12
	Lower	0,04
CTQ Fiziksel İhmal	r	0,02
	p	0,41
95% C	Upper	0,06
	Lower	-0,03
CTQ Duygusal İhmal	r	0,11
	p	0,001
95% C	Upper	0,15
	Lower	0,07
CTQ Cinsel İstismar	r	0,10
	p	0,001
95% C	Upper	0,14
	Lower	0,05
CTQ Toplam	r	0,15
	p	0,001
95% C	Upper	0,19
	Lower	0,11

BergenToplam puanları ile CTQ duygusal istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır (r:0,21 p<0,05).

BergenToplam puanları ile CTQ fiziksel istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır (r:0,08 p<0,05).

BergenToplam puanları ile CTQ fiziksel ihmal puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur (p>0,05).

BergenToplam puanları ile CTQ duygusal ihmal puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır (r:0,11 p<0,05).

BergenToplam puanları ile CTQ cinsel istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır (r:0,10 p<0,05).

BergenToplam puanları ile CTQ-Toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır (r:0,15 p<0,05).

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Çalışmanın tartışma kısmında, konu ile ilgili daha önceden yapılmış olan araştırmalar incelenmiş ve mevcut çalışmanın sonuçları ile doğru orantı gösterip göstermediği üzerinde durulmuştur. Mevcut çalışmada, genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının çocukluk çağı yaşantıları ile ilişkisi incelenmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda katılımcılara sosyodemografik form, Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Çocukluk Travması Anketi (CTQ-28) uygulanmıştır.

Çalışma 7612 katılımcı ile yapılmıştır. Örneklemin %69.2'si kadın ve %30.8'i erkektir. Çalışmada cinsiyetler arasındaki fark incelendiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Buna benzer olarak, literatürde sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyetler arasındaki farkları inceleyen başka çalışmalar da mevcuttur. Sczesny ve Kaufman'ın (2018) sosyal medya bağımlılığı ile ilgili yaptığı çalışmada, sosyal medya kullanımının cinsiyete göre farklılaştığı, kadınlarda erkeklere göre daha yaygın olduğu ve kadınların erkeklere göre daha çeşitli paylaşımlar yaptıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar çalışmamızda elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Fakat konu ile ilgili tam tersi yönde sonuçlara ulaşılan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Çiftçi'nin (2018), 114 meslek yüksekokulu öğrencisi ile yaptığı çalışmada, erkek katılımcıların kızlara oranla sosyal medya bağımlılığı puanlarının daha yüksek olduğu ve sosyal medyayı daha kontrolsüz kullandıkları görülmüştür. Aynı şekilde, Karasu ve arkadaşları (2017) tarafından vakıf üniversitesi öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılık oranı daha yüksek bulunmuştur.

Yapılan analizlerde katılımcıların yaşadığı yer ile çocukluk çağı travmaları ve sosyal medya bağımlılıkları arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

Katılımcıların sosyal medya kullanım düzeylerini ölçmek için kullandığımız Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen veriler ve eğitim düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Fakat eğitim düzeyi ve sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur. Erzurum ilinde 701

katılımcı ile yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlara göre eğitim seviyesi arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalmaktadır (Duman, 2021). Aynı şekilde, Balcı ve arkadaşları (2020) sağlık çalışanlarının katılımı ile yapılmış olan bir çalışmada da sosyal medya bağımlılık düzeyleri ve eğitim durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizlere göre, lise mezunu olan katılımcıların üniversite mezunu olan katılımcılara kıyasla sosyal medya bağımlılık puanları daha yüksektir.

Medeni durum ve sosyal medya kullanım oranları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, bekar katılımcıların sosyal medya kullanımlarının evlilere göre oldukça fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgular aynı zamanda literatürdeki çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Aksoy (2020) tarafından Balıkesir ilinde 232 kişi ile yapılan çalışmada bekarlar ve boşanmış olanların sanal iletişim alanında evli katılımcılara göre daha fazla sosyal medya bağımlılığı etkisinde olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara benzer olarak, orta yaş üzeri grubundaki katılımcılar ile yapılan bir çalışmada ise orta yaş üzeri evli kadın katılımcıların sosyal medya bağımlılığı açısından en düşük risk grubu olduğu belirtilmiştir (Ünlü,2018). Evli katılımcıların bekarlara oranla sosyal medya bağımlılığı açısından daha düşük puanlar almalarına, eş ya da çocukları gibi vakit ayırmaları gereken aile bireylerinin olması ve sosyal medyada geçirmek için daha kısıtlı zamanları olması sebep olmuş olabilir. Bunun dışında, genç yetişkin bekar katılımcıların romantik bir ilişki kurabilmek amacıyla da evlilere kıyasla sosyal medyayı daha sık kullandıkları düşünülebilir.

Aynı zamanda sosyal medya kullanımı ile çalışma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, çalışmayan kişilerde sosyal medya kullanım oranlarının çalışan kişilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumla alakalı olarak, çalışmayan kişilerin çalışanlara oranlara daha fazla boş zamanı olması ve bu zamanlarını doldurma ihtiyacı olabilir. Bunun dışında, çalışmayanların herhangi bir iş sahibi olmamaları yüzünden iş yerinde kurabilecekleri sosyal ortamlardan yoksun olmaları nedeni ile sosyalleşmek amaçlı olarak sosyal medya kullanımında buldukları varsayılabilir.

Bergen Sosyal medya Bağımlılık Ölçeği puanları incelendiğinde ise, sigara içenlerin içmeyen ve bırakmış olanlara kıyasla daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Durmuş ve arkadaşlarının (2018) araştırmasında üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve üniversite yaşamı boyunca değişimi incelenmiştir. Yapılan bu çalışmaya göre, katılımcıların sigara içme ve internet kullanım oranları zaman içinde artmıştır.

Dolayısıyla aralarında doğru orantılı bir ilişki olduğu düşünülebilir. Konu ile ilgili olarak ise bağımlılık türlerinin birbirinin yordayıcısı olma ihtimalinin yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

Son olarak araştırmamızın asıl konusu olan çocukluk çağı yaşantıları ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla analizler yapılmıştır. Bu analizlere göre bireylerin sosyal medya bağımlılığını ölçen Bergen testinden aldıkları sonuçlarla CTQ ölçeğinin fiziksel ihmal alt ölçeği arasında bir ilişki bulunamazken, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal alt ölçeklerinden aldıkları sonuçlar arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar literatürle paralellik göstermektedir.

Yapılan çalışmalara göre çocukluk çağı ve özellikle bu dönemde maruz kalınan travmalar bireylerin yetişkinlik yaşamını önemli bir ölçüde etkilemektedir. Dalbudak ve arkadaşları (2014) duygusal, fiziksel ihmal ve duygusal ihlal arasından internet bağımlılığı açısından en etkili faktörün duygusal ihlal olduğunu belirtmişlerdir. Buna benzer olarak Yates ve arkadaşları (2012) çocukluk çağında ihmal ve ihlale uğramış kişilerin internet bağımlılığı açısından risk grubu içerisinde olduklarını söylemişlerdir. Atlı ve arkadaşları (2020) tarafından lisans öğrencileri ile yapılan çalışmada, travma geçmişi olan katılımcıların sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin travma geçmişi olmayan öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak, Takan'ın (2020) ergen katılımcılar ile gerçekleştirdiği çalışmada da çocukluk çağında maruz kalınan travmaların, ileride sosyal medya bağımlılığı da dahil olmak üzere bağımlılık türlerinin görülme olasılığını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle beraber erişilmesi oldukça kolaylaşan sosyal medyanın kullanımı büyük oranda artış göstermiştir. Sosyal medya kullanımı sayesinde bireyler, bilgiye erişim, sosyalleşme ve eğlence gibi ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilmektedirler.

Fakat sosyal medyanın kullanım süresi arttıkça kişilerin hayatında olumlu olduğu kadar olumsuz etkileri de ortaya çıkmaktadır. Kullanım süresininin ciddi oranda artışı, patolojik bir durum olarak görülmekte ve bağımlılık olarak nitelendirilmektedir. Sosyal medya bağımlılığı, bireylerin sanal dünya dışında geçirdikleri vaktin azalmasına, günlük aktivitelerinde ve sorumluluklarının gerçekleştirilmesinde aksaklıklara neden olmaktadır.

Bu çalışmada, sosyal medya bağımlılığına sebep olan faktörler arasında, bireyin yetişkin yaşamını önemli derecede etkileyen çocukluk çağı yaşantılarının etkisi olup olmadığı konusu incelenmiştir. Yapılan analizlere göre çocukluk çağında maruz kalınan duygusal, fiziksel, cinsel istismar ve duygusal, fiziksel ihmal ile sosyal medya bağımlılığı arasında bir ilişki vardır.

Bu ilişkiden de anlaşılacağı üzere bireylerin pozitif çocukluk çağı yaşantıları, sağlıklı bir yetişkinlik dönemi için önemli bir yordayıcıdır. Bu nedenle, eğer bu dönemdeki travmaların önüne geçilebilirse, ilerde ortaya çıkabilecek bağımlılık riskini de azaltmış oluruz. Sağlıklı bir çocukluk çağı geçirebilmek için, çocuğun en önemli destek faktörü ailedir. Çocuk, aileden gerekli fiziksel ve duygusal desteği alarak psikolojik sağlamlığını artırır. Fakat her çocuk bu konuda şanslı olmayabilir. Çeşitli sebepler nedeniyle aile içi duygusal, fiziksel, cinsel istismara ve duygusal, fiziksel, ihmale maruz kalan çocuk tespit edilmeli ve her konuda desteklenmelidir.

Bu konu ile ilgili olarak eğitim kurumlarında gerekli rehberlik servislerinin bulunması ve alanda çalışan öğretmen, rehberlik uzmanları ve diğer yetkililerin öğrencilerle yakından ilgilenmesi önemlidir. Çocuklar, okullarda rutin olarak psikolojik testlerden geçmeli ve herhangi olumsuz bir durum fark edildiğinde müdahale edilmelidir.

Aynı zamanda Sağlık Bakanlığı'na da psikolojik ve psikiyatrik destek hizmeti sağlamak, toplumun her kesiminde okullara, hastanelere ve aile sağlığı merkezlerine ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar atayarak psikolojik desteği erişilebilir kılmak konusunda önemli bir görev düşmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı bu konuda işbirliği içerisinde çalışarak, okullarda desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilen öğrencileri ruh sağlığı profesyonelleri ile buluşturmalı ve gerekli desteğin kolayca erişebilir olmasını sağlamalıdır. Eğer gerekli düzenlemeler yapılabilir ve şu anki neslin psikolojik sağlamlığını arttırılabilirse, gelecek nesillerin çocukluk çağının da korunması sağlanmış olacaktır. Bu şekilde bireyler ruhsal olarak daha sağlıklı bir yetişkinlik dönemi geçirecek ve bağımlılık riskleri de azalacaktır.

Konu ile ilgili olarak çalışmamızda elde edilen sonuçlardan biri olan çalışmayan kişilerde sosyal medya bağımlılığı riski de önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yine devlete ve TÜİK'e görev düşmektedir. İş bulma konusunda zorlanan kişilere TÜİK tarafından gerekli istihdam sağlanabilirse bu kişilerde sosyal medya bağımlılığı riski de azalmış olacaktır.

Bu çalışmada geniş bir örneklem grubunun bulunması, katılımcıların Türkiye'nin çeşitli illerinden oluşması çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliğini arttırmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abbasi, I., Drouin, M., 2019. Neuroticism and facebook addiction: how social media can affect mood? *Am. J. Family Therapy* 47, 199–215.
- Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., & Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: A theory-based subtype of depression. *Psychological Review*, 96(2), 358–372.
- Akcan, G., & Taşören, A. B. (2020). Genç Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları, Öz-Şefkat ve Duygu Düzenleme Becerileri Depresyonun Belirtilerini Yordar mı? *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 37(2), 59-80.
- Aktan, E.,(2018), Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi , *Erciyes İletişim Dergisi*. 5(4), 405-421.
- Aksoy, Ö.A., (2020), Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Balıkesir Örneği, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 9-24.
- Alzougool, B., 2018. The impact of motives for Facebook use on Facebook addiction among ordinary users in Jordan. *Int. J. Soc. Psychiatry* 64, 528–535.
- Anda, R.F., Butchart,A., Felitti, V., Brown, D.W (2010) Building a Framework for Global Surveillance of the Public Health Implications of Adverse Childhood Experiences, *American Journal of Preventive Medicine*, 39(1), 93-98.
- Andreassen, C. S., & Pallesen, S. (2014). Social network site addiction-an overview. *Current Pharmaceutical Design*, 20, 4053–4061.
- Andreassen CS, Billieux J, Griffiths MD, Kuss DJ, Demetrovics, Z, Mazzoni E. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study. *Psychol Addict Behav*. 0:252-262.
- Atlı, F., Buğa, A., Mammadli, T., Yıldırım Atlı, A., (2020). Türkiye’de Üniversite Öğrenimi Gören Öğrencilerin Öz-anlayışları ile Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2021, 6(1), 59-77
- Aydın, O., İşmen, E., (2003). 18-25 Yaş Arası Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. *Ankara Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* (18), 7-20.

- Balcı, Ş., Karakoç, E., Ögüt, N., (2020). Sağlık Çalışanları Arasında Sosyal Medya Bağımlılığı: İki Boyutlu Benlik Saygısının Rolü. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 33, s. 296-317
- Banyai, F., Zsila, A., Kiraly, O., Maraz, A., Elekes, Z., Griffiths, M. D., Demetrovics, Z. (2017). Problematic social media use: Results from a large-scale nationally representative adolescent sample. *PLoS ONE*, 12(1), 10–14.
- Barker V. (2009) Older adolescents' motivations for social network site use: The influence of gender, group identity, and collective self-esteem. *CyberPsychol Behav.* 12, 209–213.
- Bat, M. (2012). Dijital platformda sosyal medyanın stratejik kurumsal iletişime etkisi. Doktora tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Błachnio, A., Przepiorka, A., Pantic, I., 2016. Association between Facebook addiction, self esteem and life satisfaction: a cross-sectional study. *Comput. Hum. Behav.* 55, 701–705.
- Bergman, B.G., Claire Greene, M., Hoepfner, B.B., Kelly, J.F., 2018. Expanding the reach of alcohol and other drug services: prevalence and correlates of US adult engagement with online technology to address substance problems. *Addict. Behav.* 87, 74–81.
- Bernardi, S., Pallanti, S., 2009. Internet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Compr. Psychiatry* 50(6), 510–516.
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Sapareto, E., Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *American Journal of Psychiatry*, 151, 1132-6.
- Boyd, D. (2010). "Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications." In *Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites* (ed. Zizi Papacharissi). 39-58.
- Burke, S.C. ve Snyder, S.L. (2008). Youtube: An innovative learning resource for college health education courses. *International Electronic Journal of Health Education*, 11, 39-46.
- Butchart, A., Kahane, T., Phinney-Harvey, A., Mian, M., & Furniss, T. (2006). Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. Geneva: World Health Organization and International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect
- Caballero, A., Tseng, K.Y. (2016). GABAergic function as a limiting factor for prefrontal maturation during adolescence. *Trends Neurosci.* 39 (7), 441–448.
- Cao, X., Gong, M., Yu, L., & Dai, B. (2020). Exploring the mechanism of social media addiction: An empirical study from WeChat users. *Internet Research.*

- Chou, H.-L., Chou, C., (2019). A quantitative analysis of factors related to Taiwan teenagers'smartphone addiction tendency using a random sample of parent-child dyads. *Comput. Hum. Behav.* 99, 335–344.
- Çakmak B, Hızlı Sayar G, Ünübol H, Bulut H, Özten E., (2018) Çocukluk çağı travmaları ile yetişkin ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişki. *JNBS*, 5(3), 150-155.
- Çiftçi, H., (2018). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 418-434.
- Dalbudak, E., Evren,C., Aldemir,S., Evren, B., (2014). The severity of Internet addiction risk and its relationship with the severity of borderline personality features, childhood traumas, dissociative experiences, depression and anxiety symptoms among Turkish University Students. *Psychiatry Res.* 219 (3), 577-582.
- Davis, R., A., (2001). A Cognitive- behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior* ,187-1.
- Demirci, İ. (2019) Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(1),15-22.
- De Young, A. C., Kenardy, J. A., & Cobham, V. E. (2011). Trauma in early childhood: A neglected population. *Clinical Child & Family Psychology Review*, 14, 231–250.
- Doctoroff, A., (2012). Study: Girls More Plugged in Than Boys, Retrieved From Slate.
- Duman, Ö.D., Sosyal Medya Bağımlılığının Erzurum İli Üzerindeki Yansıması, 2021, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (1) , 343-362.
- Durak Batıgün, A., Hasta, D. (2010), “İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Durmuş, H., Günay, O., Yıldız, S., Timur, A., Balcı, E., Karaca, S. (2018). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve üniversite yaşamı boyunca değişimi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(4):383-389.
- Dünya Sağlık Örgütü Çocuğa Kötü Muamele Raporu, (2002).
- Eijnden, R. V., Lemmens, J. S., Valkenburg, P. M. (2016). The Social Media Disorder Scale. *Computers in Human Behavior*(61), 478-487.

- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143–1168.
- Erden, S., Hatun, O., (2015). ” İnternet Bağımlılığı İle Başa Çıkmada Bilişsel Davranışçı Yaklaşımın Kullanılması: Bir Olgu Sunumu”. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 2(1), 53- 83, 74.
- Erükçü,G., (2013) “Farklı Sosyoekonomik Düzeyden Gelen Ergenlerin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi.
- Fogel J., Nehmad E., (2019). Internet social network communities: Risk taking, trust, and privacy concerns. *Comput Hum Behav.* 25:153–160.
- Fox, J., Moreland, J., (2015). The dark side of social networking sites: an exploration of the relational and psychological stressors associated with Facebook use and affordances. *Comput. Hum. Behav.* 45, 168–176.
- Griffiths, M. D. (2000). Internet addiction: Time to be taken seriously? *Addiction Research*, 8, 413-418.
- Griffiths, M.D., Kuss, D.J., Demetrovics, Z., (2014). *Social Networking Addiction: An Overview of Preliminary Findings*. Elsevier Academic Press. 119-141.
- Gemmill, E. L., & Peterson, M. (2006). Technology use among college students: Implications for student affairs professionals. *NASPA Journal*, 43(2), 280–300.
- Günay Öge, R., Pehlivan, Z.,F., Işıklı, S. (2020). The effect of positive childhood experiences on adult personality psychopathology. *Personality and Individual Differences* 158.
- Hall W, Degenhardt L, Teesson M., (2009). Understanding comorbidity between substance use, anxiety and affective disorders: Broadening the research base. *Addict Behav.* 34, 795-799.
- Havighurst, R.,J., (1953). *Research on the Deveopmental Task Concept*.
- Hodgins, D., C., Schopflocher ,D., P., el-Guebaly, N., Casey, D., M., Smith, G., J., Williams,R.J., Wood, R.T.,2010. The association between childhood maltreatment and gambling problems in a community sample of adult men and women. *Psychology of Addictive Behaviors* 24, 548-554.
- Hong, S.B., Zalesky, A., Cocchi, L., Fornito, A., Choi, E.J., Kim, H., (2013) .Decreased functional brain connectivity in adolescents with internet addiction. *PLoS One* 8, e57831.

- Karasu, F., Bayır, B., Çam, H.,H., (2017). Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi* (4)14.
- Ko, C., Yen, J., Yen, C., Chen, C., Chen, C., (2012). The association between Internet addiction and psychiatric disorder: a review of the literature. *Eur. Psychiatry*27 (1), 1–8.
- Kuss, D. J. and Griffiths , M. (2011). Online Social Networking and Addiction—A Review of the Psychological Literature . *International Journal of Environmental Research and Public Health* (8), 3528-3552.
- Leung, L. (2014). Predicting Internet risks: a longitudinal panel study of gratificationsought, Internet addiction symptoms, and social media use among children and adolescents. *Health Psychology and Behavioral Medicine: An Open Access Journal*, 2(1), 424-439.
- Longstreet, P. and Brooks, S. (2017). Life satisfaction: A key to managing internet & social media addiction. *Technology in Society*(50), 73-77.
- Malat J., Collins J., Dhayanandhan B., Carullo F., Turner N.E., (2010). Addictive behaviors in comorbid addiction and mental illness: Preliminary results from a self-report questionnaire. *J Addict Med.* (4),38–46.
- Mate, G., (2012). Addiction: Childhood Trauma, Stress and the Biology of Addiction. *Journal of Restorative Medicine* (1)56.
- Mayfield, A. (2008). What is social media? *E-Kitap*.
- Menteşe, M. (2013). *Sosyal medya ortam ve araçlarının eğitimde kullanımına ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Milani, L., Osualdella, D., Di Blasio, P., (2009). Quality of interpersonal relationships and problematic internet use in adolescence. *CyberPsychology Behav.* 12 (6),681–684.
- Örsel S., Karadağ H., Karaoğlan-Kahiloğulları A., Akgün-Aktaş E., (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (12) 130-136.
- Phillips, J.G., Ogeil, R.P., Blaszczynski, A., (2012). Electronic interests and behaviours associated with gambling problems. *Int. J. Mental Health Addict.* 10 (4),585–596.
- Pittman, M. and Reich, B. (2016). Social media and loneliness: why an Instagram picture may be worth more than a thousand Twitter words. *Computers in Human Behavior*, 62, 155- 167.

- Sar, V., Öztürk, P. E., İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of childhood trauma questionnaire. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32, 1054-1063.
- Schoedl, A. F., Costa, M. C. P., Mari, J. J., Mello, M. F., Tyrka, A. R., Carpenter, L. L., & Price, L. H. (2010). The clinical correlates of reported childhood sexual abuse: An association between age at trauma onset and severity of depression and PTSD in adults. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(2), 156-170.
- Sczesny, S., Kaufmann, M.C., (2018). "Self-presentation in online Professional networks: Men's higher and women's lower facial prominence in selfcreated profile images." *Frontiers in Psychology*.
- Shapira, N.A., Lessig, M.C., Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazoritz, M., Gold, M.S., Stein, D.J., (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depress. Anxiety* 17 (4), 207–216.
- Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F., Akşit, S. (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49, 47–56.
- Starcevic, V. (2013). Is Internet addiction a useful concept? *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 47, 16–19.
- Statista (2021), Erişim tarihi:10.04.2021, <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
- Şenormancı, Ö., (2014). "Relationship of İnternet Addiction With Cognitive Style, Personality, and Depression in University Students", *Comprehensive Psychiatry*, 55(6), 1385-1390, s.1387.
- Takan, R. (2020). Yalnızlık ve çocukluk çağı travmalarının ergenlerde sosyal medya bağımlılığı üzerinde ilişkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Lefkoşa.
- Tang, C.,S., Koh, Y.Y.W., (2017). "Online Social Networking Addiction Among College Students in Singapore: Comorbidity With Behavioral Addiction and Affective Disorder". *Asian Journal Of Psychiatry*, 25, 175-178.
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. Haber Bülteni, 20 Kasım 2007; Sayı:186.
- Tonges, S. (2017), Erişim tarihi:10.04.2021, Facing My Irrational Fear of Sharing Content, <https://medium.com/@tongesy/facing-my-irrational-fear-of-sharing-content-23ae992858ae>

- Turel, O., Brevers, D., Bechara, A. (2018). Time Distortion When Users at-Risk for Social Media Addiction Engage in Non-Social Media Tasks. *Journal of Psychiatric Research* (97), 84-88.
- Turel, O. ve Serenko, A. (2012). The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. *European Journal Of Information Systems*, 21(5), 512-528.
- UNICEF, (2010). Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması raporu. Ankara: SHÇEK
- Ümmet, D., ve Ekşi, F., (2016). Türkiye’deki Genç Yetişkinlerde İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Sosyal Ortam Yalnızlık Bağlamında Bir İnceleme. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, s.39.
- Ünal, A., Deniz, L., (2019). “Sosyal Medya Kuşaklarının Sosyal Medya Kullanım Seviyeleri ve Tercihleri”, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22),1289-1319
- Ünlü, F., (2018). Orta Yaş Üstü Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal İzolasyon. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1),161-171.
- Ünüböl H, Hızlı Sayar G., (2019). Türkiye Bağımlılık Risk Profili ve Ruh Sağlığı Haritası Proje Sonuç Raporu. *Üsküdar Üniversitesi Yayınları*. İSBN:978-605-9596-21
- Vural, Z. B. A., ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 20(5), 3348-3382.
- Yağcı, İ., Perincek, G., Kıvrak, Y. (2019), Sigara Bırakma Polikliniğine Başvuran Kişilerde D Tipi Kişilik, Dürtüsellik, Çocukluk Çağı Travmaları, Anksiyete ve Depresyon Düzeyleri, *Ankara Medicine Journal*, (3), 582-90.
- Yates, T.M., Gregor, M.A., Haviland, M.G., (2012). Child maltreatment, alexithymia and problematic internet use in young adulthood. *Cyber. Behav. Soc. Netw.* 15 (4), 219-225.
- Yılmaz, E., Şahin, Y.L., Haseski, H.İ., Erol, O., (2014) Lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi: Balıkesir İli Ölçeği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133-144.
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 3, 237-244.
- Yukay Yüksel, M., Çini, A., Yasak, B., (2020). Genç Yetişkinlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 66-85.

Zhang, Z.H., Yang, L.S., Hao, J.H., Huang, F., Zhang, X.J., Sun, Y.H., (2012). Relationship of childhood physical abuse and internet addiction disorder in adolescence:the mediating role of self esteem. *Zhonghua Liu Xing Bing Xue Za Zhi*, 30, 115-118.

Zhou SX., (2010). Gratifications, loneliness, leisure boredom and self-esteem as predictors of SNS-game addiction and usage pattern among Chinese college students. MS Thesis. Chinese University of Hong Kong; Hong Kong, China.

Zilberman, N., Yadid, G., Efrati, Y., Rassovski, Y., (2019). Negative and positive life events and their relation to substance and behavioral addictions, *Volume* 204.

